

ՍՈՒՐԲ ԵՓՐԵՍ ԽՈՒՐԻ ԱՍՈՐԻ

Կյանքի զգվարությունները հաղթահարելու համար մենք հաճախ կարիքն ենք զգում այնպիսի անձնավորությունների, որոնք մեզ համար կլինեն առաջնորդ, ուղեցույց, ծնող, հայր, հովանավոր, խոստովանահայր: Թե ինչպիսի անուն կտա այդպիսի անձնավորությանը մեզանից յուրաքանչյուրը՝ ինքը դիտի, սակայն առանց այդ հովանավոր անձի ապրելը գրեթե անհնար է: Այսպես, թեև մենք դիտենք մաքուր կյանքով ապրելու սկզբունքները, սակայն կարիքն ունենք տեսնելու, որպեսզի կարողանանք կյանքի կոչել մեր գիտեցածը: Աչքի գիտությունը շատ ավելի մեծ է, քան մաքիւնը: Ըստ այսմ՝ Աստված պետք է մարմնանար, որպեսզի մարդը տեսներ, և երբ Տիրոջը տեսնողները ժամանակ առ ժամանակ տարբեր պատճառներով հեռանում էին կյանքից, որդեցիին դրին հանձնել աչքի փորձառությունը: Աստված էլ իր հերթին Հիսուս Քրիստոսի կյանքը դրեց տարբեր անձնավորությունների մեջ, որպեսզի մարդիկ նրանց տեսնելով չկորցնեն փրկության գիտակցությունը: Այդպիսի անձնավորությունները կոչվեցին Սրբեր: Նրանք են Եկեղեցու սյուները, որոնցից մեկն էլ Սուրբ Եփրեմ Խուրի Ասորին է: Զորորդ դարի լուսառուներից մեկն էր նա, որը վայելում էր Սուրբ Հակոբ Մծբնա Հայրապետի խնամակալությունը: Ապրել և գործել է 306-373 թվականներին: Մծբինի Հայրապետը շուտով նրան է հանձնում քաղաքի նշանավոր դպրանոցի տնօրենությունը: 363 թվականին պարսիկները գրավում են քաղաքը, և Սուրբ Եփրեմ Ասորին, քնակչության հոծ բազմության հետ մեկտեղ, գաղթում է Եգիպտոս, ուր դասավանդել է Պարսից դպրոցը՝ ում: Որոշ շրջան նա անց է կացնում տեղի լեռներում: 370 թվականին ճանապարհ է ընկնում դեպի Կապադոկիայի Կեսարիա՝ հանդիպելու Սուրբ Բարսեղ Կեսարացու հետ: Հյուրամեծար Կեսարիայի Հայրապետը նրան սարկավազ է ձեռնադրում: Իրեն այդ կոչմանը անարժան համարող Սուրբ Եփրեմը վերադառնում է Եգիպտոս: Գիտենք, որ իր կյանքի վերջին շրջանում նա, Սուրբ Գրիգոր Լուսավորչի նման, տրվել է մենակեցությանը և ճշմունքի շրջաններին:

Աստվածային իմաստության անհուն փափագով նա կարողացավ քրիստոնյա Եկեղեցուն ընծայել իր մեկնությունների անգնահատելի ընտրանին: Գրել է Հին և Նոր Կտակարանների մեկնություններ, հայտնի է իր ճառերով, ներդրողներով, քարոզներով: Նրա թողած մատենագրական գրեթե ամբողջ ժառանգությունը պահպանվել է հայկական հնագույն թարգմանություններում:

Սուրբ Եփրեմ Ասորուց ավելի հաճախ ոչ թե դավանանքի բուրմունքն ենք առնում, այլ աղոթքի անուշահոտությունը: Այդպիսի աղոթքների թվին են պատկանում նրա «Զորաւոր» կոչված աղոթքների շարքը¹, ինչպես նաև «Յորդորակ ապաշխարութեան» գրքուկը: Այս փոքրիկ գրքուկի երկու հրատարակությունից ենք մենք ոգտվել առաջին՝ 1837 թվականին Օրթոդոքս Ռեֆորմացիոն հոգեւորականներին անվամբ աղոթագրքից, որի մեջ գրված է, որ գիրքը մինչ այդ տպված է եղել, երկրորդը՝ Վազարչապատում, 1889 թվականին: Այսօր մեզ առիթ է ընձեռվել այն արեւելահայերեն թարգմանությամբ ներկայացնելու Հայ Եկեղեցու «Հոգեւոր ինչպեւնեքիս», ինչպես նշված է առաջին օրինակում: Եփրեմ Ասորու անգնահատելի աղոթությունը այս աղոթամատյանով մեզ

¹ Տե՛ս «Գոռնատոր», Գ, էջ 151:

հնարավորություն է տալիս լսելու Տիրոջ ժայնը, որը մեզ համար ապաշխարության կոչ պետք է հանդիսանա: Կարծես Հիսուս ինքը կանգնած լինի մեր առջև, նա եկել է մեզ մխիթարելու, մեղքերի ծանրության տակ կքածներին ապաշխարության քաղցր ճանապարհը ցույց տալու: Աստված մեկ աղերսում է, մեկ՝ սպառնում: «սա մեզ համար անհասկանալի է, սակայն սերն է, որ ամեն ինչ հասկանալի է դարձնում: Հասկանում ենք, որ իր սպառնալիքը մեր փրկության համար է, ինչպես նաև՝ աղերսը: Եվ այս ամենից դիտակցում ենք, որ Աստված մարդու համար պատրաստ է ամեն ինչի, ինչպես նաև մարդը պետք է պատրաստվի որոշակի զոհաբերությունների՝ մոռաց գործնելով ապաշխարության դռներից ներս:»

ՍՈՒՐԲ ՀԱՅՐ ԵՓՐԵՄ ԽՈՒՐԻ ԱՍՈՐՈՒ ՎԱՐՔԸ*

Տիեզերքի սուրբ հայրն ու Վարդապետ Եփրեմը այսպիսի պանծալի գովումներում է հիշատակվում Սուրբ Հովհան Ոսկեբերանի կողմից: «Այն մեծ Եփրեմ Ասորին թմրածներին զարթուցիչ, տառապյալներին՝ մխիթարիչ, երիտասարդներին՝ հրահանգ ու խրատ, միայնակացներին՝ հայելի, ապաշխարողներին առաջնորդ, տեղ և նիզակ հերձվածողների աչքում, հյուրընկալ առաքյալների և բնակարան ու օթեան Սուրբ Հոգուն: Իսկ Սուրբ Գրիգոր Նյուսացին, որ ներբողական ճառով դրեց մեծ Եփրեմի պատմությունը, ասում է, թե նրա գովքը և վարքի էությունը այս է. «Գործնականն ու տեսականը, որոնց հետևում են առաքինության մասերը. հավատք, հույս, սեր, առ Աստված բարեպաշտություն, խոկում աստվածային տառերի մասին, հոգու և մարմնի մաքրություն, արտասուքի ամենօրյա հորդում, առանձնակեցություն, տեղի հաճախակի փոփոխում, փախուստ չարից, անդադար վարդապետում, անձանձրույթ աղոթք, անսահման պաշտ և տքնություն՝ դեսնախառնությունում ու խստամբերությունում հանդերձ, կամավոր աղքատություն՝ աննկարագրելի խոնարհությունում, գերմարդկային գործազթություն և աստվածային նախանձախնդրություն աստվածապաշտության և կրոնի դեմ բորբոքվածների նկատմամբ: Եվ, պարզապես, ամեն ինչ, որոնցով մարդը ներկայացնում է Ասածո պատկերը՝ Այսպիսի բաներով է զարդարված մեր գովասանքների հայրը»:

Արդ, մեր ասած սքանչելի Եփրեմ Խուրի Ասորին, ասորերեն «քոռե», արաբերեն «խառի» կամ «առի», այսինքն «վերծանող» կամ «ընթերցող», ասորի ծնողների որդի էր՝ Նրա հայրը Մծբին քաղաքից էր, մայրը՝ Ամիգից, ինքը Եղեսիայում է ծնվել և Մծբինում մեծացել: Մնվել է Կոստանդինոս Մեծ կայսեր թագավորության սկզբում և ապրել մինչև Թեոդոս Մեծի գահակալության սկիզբը (306-373 թթ.):

Թե ինչպիսի՞ մեկն էր, հայտնեց Աստված նախագուշակ տեսիլքով, երբ Եփրեմի պատանեկության ժամանակ երևացել է նրա ծնողներին, իսկ ուրիշներն ասում են, թե հենց իրեն՝ Եփրեմին է երևացել, և հայանի է, որ նրա պատանեկություն ժամանակ է եղել Իսկ Նյուսացին այսպես է գրում. «Պատմվում է, թե ինքն իր մասին հետևյալն է ասում. «Պատանեկության ժամանակ մի գաղտնի խոր-

* Աուրբ Եփրեմ Խուրի Ասորու ներկայացվող վարքը վերաշարադրված է համաձայն Հ. Մկրտիչ Ավգերյանի «Լիակատար Վարք սրբոց» 1810 թ. և Շենորհ արքեպ. Գալուստյանի «Համաքրիստոնեական սուրբեր» գրքի:

հուրդ պատահեց ինձ հետ, քանի որ թվում էր ինձ, թե իմ լեզվից ծնում էր մի պողպալից որթի ընձյուղ և այնքան էր ծափալվում, մինչև երկրի երեսը լցնելը, եվ երկնքի բոլոր թռչունները դալիս և ուտում էին նրա պտուղներից, բայց ընձյուղը, ինչքան էլ թռչունները պոկում էին նրա պտուղներից, ավելի ողկուղալից էր դառնում»։

Այլ տեսիլք էլ էր եղել նրա մասին, ինչպես բոլորն են պատմում, մի անապատականի կողմից, որը Նյուսացին այսպես է ներկայացնում. «Վկայեց և մի կորոժաքիթ մարդ, թե՛ մի տեսիլք տեսա Եփրեմի հետ կապված. Հրեշտակները բաղձությունները երկնքից իջնելով մի մատյան ունեին իրենց ձեռքերի մեջ, դրված ներսից ու դուրսից, և նրանք միմյանց ասում էին. Ո՞վ կկարողանա վերցնել այս մատյանը, նրանցից մեկն ասում էր, թե՛ ժամանակի երեւելիներից այս մեկը, ուրիշը՝ այն մեկը, և նրանք ձայն լսեցին, որ ասում էր. Դրանք, որ ասում էք, սրբեր են, սրբեր և Աստծո պաշտոնյաներ, սակայն այդ գիրքը չեն կարող առնել իրենց ձեռքերի վրա : Այնուհետև նրանք էլ միաբանվեցին երկնավոր ձայնին և ասացին. Ոչ ոք չի կարող վերցնել այդ մատյանը, բայց միայն Եփրեմ Ասորին : Հետո այդ անձնավորութունը տեսավ, որ երկնավոր Հրեշտակները տվեցին այն Եփրեմին, կամ ինչպես ուրիշներն են ասում՝ Հրեշտակը գրեց Եփրեմի բերանի մեջ և նա կուլ տվեց այն, որից հետո նրա բերանից աղբյուրի նման Սուրբ Հոգու շնորհներ բխեցին»։

Իսկ երանելիի դարձի օրինակն անբարո կյանքից դեպի ղգապտության և կրոնավորության լավագույն կյանքը ճոխ ձևով պատմվում է նրա կողմից իր խոստովանության և ինքնաձգողման գրքերում, որը և ավելի պարզ ձևով պատմեց եղբայրների առջև նրանց օգտակարության համար.

- Մինչ մանուկ էի, ասում է, անհանդարտ բարձր, ուղարկվել էի իմ ծնողների կողմից քաղաքից դուրս ծառայության, և մի նրին՝ տեսա Հղի՝ ծննդաբերելու մոտ, որը արածում էր տնտառում, եվ նրա հետևից ընկնելով քարաձուլությամբ քնեցի դեպի անտառի ներսի կողմն ու այնքան հարվածեցի անասունին և այս ու այն կողմ ստիպեցի վազել, մինչև կիսամեռ ընկավ դեսոնին, իսկ գիշերվա մեջ զագաններին կերակուր դարձավ, Երբ երինջի աղքատ տերը հարցնում էր ինձ, թե՛ արդյոք տեսե՞լ ես որևէ տեղ նրան, ես պատասխանի փոխարեն վատաբանեցի նրան չարաչար խոսքերով։

Այնպիսի մի ամիս և կրկին գործով ուղարկվեցի քաղաքի արվարձաններից մեկը. Բայց երկնքի տակ շրջելու պատճառով չկարողացա տուն վերադառնալ, որովհետև օրը տարաժամել էր, Այդուեղի Հովիվները ստիպեցին ինձ իջնանել նրանց հետ անտառում, եվ ահա, գիշերվա մեջ գայլերը կամ վայրի գազանները ոչխարների հանգստանալու ժամանակ հոշոտեցին և ցիր ու ցան արեցին նրանց, Երբ հովիվներն արթնացան, բռնեցին ինձ և սացին.

-Ո՞վ արեց այդ վնասը, ի՞նչ ոչ դու, որովհետև միաբանվեցիր գողերի հետ, թույլ տալով, որ մեր ոչխարները դողանան։

Ես երգվեցի նրանց առջև, որ մեղավոր չեմ, սակայն նրանք չհավատացին իմ խոսքերին, այլ կապեցին և տարան-մատնեցին քաղաքի դատավորի ձեռքը, Այնուհետև ինձ բանտ գցեցին, որտեղ երկու քանտարկյալներ կային, մեկը որպես մարդասպան, իսկ մյուսը՝ չնացող, Բանտում նրանց հետ մնացի մի շաբաթ (ըստ ոմանց՝ քառասուն օր) Գիշերային քնի ժամանակ տեսա, թե ինչպես ինձ մոտ եկավ մի գեղեցկադեմ երիտասարդ և խոնարհաբար ինձ ասաց .

-Եփրեմ, ինչո՞ւ ես դու այս բանտում։

Եվ երբ վախեցա նրա դեմքից՝ ասաց.

-Մի՛ երկնջիր, այլ պատմիր քո բանտարկության պատճառը։

Ես պատմեցի նրան, ինչ որ եղել էր, ու ասացի.

—Անպարտ եմ ես, Տե՛ր, և հովիվների անիրավ զրպարտանքով եմ այս կապանքների մեջ:

Իսկ նա ժպտաց՝ ասելով.

—Գիտեմ, որ անպարտ ես այդ բանից, բայց գիտեմ և այն, թե ինչ արեցիր: Ես աղքատի երինջի հետ: Եվ արդ, հասկացի՛ր, որ Աստծո առաջ անիրավություն չկա, այլ Տիրոջ դատաստանները մեծ խորութիւն ունեն: Այդ կտեսնես և այն մարդկանց վրա, որոնք քեզ հետ բանտում են: Հարցրու նրանցից և կհասկանաս: Այս ասելով տեսիլքով հայտնված երիտասարդը անհետացավ:

Իսկ ես օրը բացվելուն հետ հարցրեցի պատժվածներին իրենց կրած տառապանքի մասին: Նրանք ասացին.

—Սուտ վկայութիւնք մեզ բանտ գցեցին:

Եվ իրապես նրանք չէին գործել այն հանցանքները, որի համար բռնվել էին: Ասացի նրանց.

—Արդյոք առաջ չե՞ք գործել այլ հանցանքներ:

Այն ժամանակ նա, որ որսկես մարդասպան էր բռնված՝ ասաց.

—Այս գիտեմ, որ օրեր առաջ տեսել եմ մեկին, որի ընկերը նրան չարութիւնք կամըջից գցեց գետի մեջ, իսկ ես կարող էի օգնել նրան ու ազատել, սակայն զանց առաւ:

Իսկ մյուսն ասաց.

—Հիշում եմ և ես իմ հանցանքը, որ գործեցի երկու տարի առաջ, երբ երկու եղբայրներ ցանկանում էին իրենց քրոջը զրկել ծնողական ժառանգութիւնից: Նրանք խոստացան ինձ տալ Հիսուն դահեկան, որպեսզի վկայեմ, թե նրանց քույրը պոռնկացել է: Եվ ես սուտ վկայեցի, որի պատճառով մեծ անիրավութիւն եղավ:

Հարցրին և նրանք ինձանից, և ես նույնպես պատմեցի նրանց իմ առաջին հանցանքը: Այդ բանից հետո դատավորը քննեց նրանց երկուսին ու ազատեց, իսկ ես բանտում միայնակ մնացի քառասուն օրեր, մինչև եկան երեք այլ հանցավորներ և սրանց էլ երեսուն օր բանտակից եղա: Այդ ընթացքում, քնի ժամանակ ինձ երեաց երիտասարդը, որին առաջին տեսիլքում տեսել էի, և ասաց ինձ.

—Իմացի՛ր, թե ովքե՛ր են քո երեք պատժակիցները: Արդ, ուշադիր եղիր սրանց նկատմամբ կատարված Աստծո դատաստանին, որովհետև երկուսը նրանցից այն եղբայրներն են, ովքեր չարախոսեցին իրենց քրոջ դեմ՝ նրան ժառանգութիւնից զրկելով: Իսկ երրորդը նա է, որ իր ընկերոջը գցեց գետը և մի ուրիշին էլ սպանեց:

Երբ զարթնեցի, հարցրեցի բանտարկվածներին իրենց հանցանքների մասին, և նրանք պատմեցին ինձ իրենց արածները, իսկ ես իմը՝ նրանց, Եվ ասացի.

—Աստված մեկն է, որը սքանչելի գործեր է կատարում:

Մենք սկսեցինք լացել՝ սպասելով ավարտին: Երբ դատավորները նրանց քննեցին, մահվան դատաւճիռ կայացրին. կտրեցին երկու եղբայրներից ամեն մեկի աջ ձեռքը, որից հետո կախաղան հանեցին, իսկ երրորդին կտրեցին երկու ձեռքերը և նրան էլ կախեցին: Այնուհետև դահիճները ինձ էլ տարան ատյան: Հանելով ինձանից իմ հանդերձները, ցնցոտիներ հագցրին ու այդպես մերկ կանգնեցրին դատավորի առջև, իսկ ես դառնապես լացում և աղաչում էի Աստծուն՝ ասելով.

—Տե՛ր Ամենակալ, փրկիր ինձ վտանգի վշտից և ես կլինեմ միայնակաց, որպեսզի արժանի լինեմ քեզ ծառայելու:

Երբ դատավորը հրամայեց ինձ կապել չորս կողմից և հարվածել

արջառաջիւմ², նրան ասացին, որ ինձ պահի առաջնի ալ օրվա համար, քանի որ ճաշի ժամն էր Այդպես չլիցապահալ ինձ բանտ նստեցրին և թողեցին ևս քսանհինգ օր Այնուհետև երրորդ անգամ երևաց ինձ տեսիլք ու ասաց-

-Հասկացա՞ր Աստուծո արդար դատաւարութիւնը:

Ես արտասովորից ալքերով պատասխանեցի-

-Այո՛, Տէ՛ր, սակայն խնդրում եմ քեզ, որովհետև երեք անգամ ինձ այցելու-թյան արժանացրիր, ազատի՛ր ինձ, որպէսզի արժանի լինեմ ծառայելու Աստ-ծուն և դառնալու կրօնավոր:

Իսկ նա ժպտալով ասաց-

-Պետք է, որ դու զգոն լինեիր և բանտ չմտնեիր, արդ, դու քո ստահակութեամբ ես մտել բանտ, իսկ ես ի՞նչ կարող եմ անել քեզ, բայց մի՛ երկնչիր, շուտով ազա-տութիւն կ'իյնի քեզ:

Այս խոսքերից հետո անցան հինգ օրեր, և եկավ այլ դատաւոր, որը ճանաչում էր իմ ծնողներին, նա ութերորդ օրը քննելով ամբաստանութիւնը, որ իմ հան-դեպ էր, արձակեց ինչպէս անպարտ: Այնուհետև նույն ժամում իսկ լեռ բարձրա-ցա՝ վանական հայրերի մոտ՝ կամենալով դառնալ կրօնավոր:

Երանելի Եփրեմը պատմեց ի լուր եղբայրների՝ այս ամենը, որոնք այլ հան-դամանքներով հանդերձ ընթերցում ենք նրա գրքերում:

Ըստ վկայութիւնների ինքը՝ Եփրեմը, պատանեկութեան ժամանակ է մկրտ-վել Սուրբ Հակոբ Մծբնա Հայրապետի կողմից, որին աշակերտեց նրա ամբողջ կյանքում և որի հետ էլ մասնակցեց Նիկիայի Սուրբ ժողովին, սակայն հայրերի թվում չհամարվեց, քանի որ Սուրբ Հակոբի պաշտօնյան էր միայն և նույնիսկ սարկավազ չէր իսկ ծերը, որին աշակերտեց առաջին անգամ Մծբնի լեռնե-րում, կա՛մ Սուրբ Մարուգեն էր, կա՛մ նրա գործակիցներից մեկը: Ասորիները Սուրբ Եփրեմի աղոթքներին են ընծայում Մծբն քաղաքի սբանչիկ ազատումը Շապուհ արքայից, որի մասին գրված է Սուրբ Հակոբի վարքի մեջ:

Բանսարկուն նախանձելով Սուրբ Եփրեմի առաջադիմութեանը, չար գրպար-տութիւն բերեց նրա վրա, քանզի ոմն համանուն Եփրեմ, որը սարկավազապետ կա՛մ եկեղեցապան էր Մծբնում չարի գործիք դառնալով մի իշխանի դատեր հետ, շնանալով այսպիսի խոսքեր դրեց նրա բերանում, որ երբ իմանա նրա հայ-րը, ասի, թե Եփրեմ՝ Խուրին, այսինքն՝ ընթերցողը գործեց այս չարիքը ինձ հետ: Եվ նա արեց նրա անօրեն խորհրդի համաձայն: Այս բանը լսելով Սուրբ Հակոբ եպիսկոպոսը մեծապես խռովվեց, մանավանդ որ միշտ հոգով տեսնում էր, ինչ որ լինում էր, սակայն այս խորհուրդը ծածկվեց նրանից, որի համար սկսեց մե-ղադրել նրան, իսկ Եփրեմը իր խոնարհութեան պատճառով հանձն առավ հանդի-մանութիւնն ու ապաշխարութիւնը, որից հետո Սուրբ Հակոբն իմացավ նրա անմեղութիւնը: Տերն այսպես հայտնեց:

Երբ աղջկիկ ծննդաբերեց, աղջկա հայրը վերցրեց երեքօրյա մանկանը և բե-րեց եկեղեցի՝ Եփրեմի մօտ, ու ասաց:

-Վերցրու քո որդուն և տար՝ ահա իր:

Երբ որով պարզամիտներ այս բանը տեսան՝ դայթակղվեցին, իսկ Սուրբը Աստուծո հոգով ընթանալով, վերացնելու համար դայթակղութիւնը, վերցրեց երեխային իր գիրկն ու եկեղեցու առջև կանգնելով ասաց նրան.

-Մանուկ, քեզ եմ ասում, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի անունով, բաց քո բերա-նն ու ասա, թե ո՞վ է քո հայրը:

² Արջառաջիւմ-արջառի ջիւ, ցլի խիստ շորացած ջիւ, որը ոգաւորութեամբ են պանահարե-լուց:

Այնուհետև բացվեց երեխայի քերանը, պատասխան տվեց բարձր ժայռով ուսաց.

«Եփրեմն է իմ հայրը, բայց ոչ նա, ով գրկել է ինձ:

Այս վկայությունը տալով մանուկը մահացավ: Այն ժամանակ աղջկա հայրը առաջնալով ծնկի եկավ Սրբի ոտքերի առաջ և թողություն էր խնդրում նրանից բոլորի հետ հանդերձ, իսկ նա խոնարհություն ամենքին օրհնում էր, ամենին իրեն մեկի հանցանքը չհիշելով: Այս ամենից հետո սարկավազապետը քաղաքի փախավ, որովհետև հայտնի դարձավ նրա անզգամությունը, որը խոստովանեց և աղջիկը: Երբ վախճանվեց Սուրբ Հակոբը, բոլոր առաքինություններով ու արդարություններով վերափոխվելով Քրիստոսի մոտ, խիստ տրամեց Սուրբ Եփրեմը: Նա քահանաների դասերով, սաղմոսներով ու օրհնություններով դրեց նրա մարմինը իր արժանավոր տեղում, իսկ երբ Հուլիանոսի մահից հետո խաղաղություն եղավ Հուլիանի և պարսիկների միջև, նրա հաջորդ Հովհաննոս կայսրը դալով Մծբին քաղաք, Հրամայեց ընտելիչներին հեռանալ քաղաքից, Երբ հեռացան, քաղաքը տվեց պարսիկների ձեռքը, քանզի ուխտ և դաշինք էր կնքել պարսից արքայի հետ: Այն ժամանակ երանելի Եփրեմը գնաց Ամիգ քաղաք և մնաց այնտեղ մի տարի, որից հետո եկավ Եդեսիա՝ մտածելով, որ այնտեղ մնա մինչև իր օրերի վերջը: Քաղաք մտնելով, երբ նա գետի մի ճայրում էր, որը Դալման է կոչվում, տեսավ այնտեղ կանանց, որոնք շորեր էին լվանում: Եվ մեկը նրանցից (որին Նյուսացիներն պոռնիկ է անվանում) անդադար նրան էր նայում: Սուրբը սասանեց նրան և ասաց.

«Ձեռք ամառում, գետինն նայելու փոխարեն ինձ ես նայում:

Նա պատասխան տվեց ու ասաց.

«Դու պետք է գետինն նայես, որից որ ես, իսկ ես պետք է քեզ նայեմ, որովհետև երբեք եմ վերցված:

Երբ այս լսեց, զարմացավ խորագետ օձի նման իմաստուն կնոջ վրա և ասաց իր մտքում. «Եթե այս քաղաքի կանայք այսպես իմաստուն են, ինչքան ավելի տղամարդիկ: Ապա հանգրվանեց անմիտ մարդկանց մոտ, որպեսզի շահի նրանց և քանի որ ձեռագործության արվեստին չէր տիրապետում, գնաց մի բաղնիքապանի մոտ և աշխատեց նրա մոտ, որտեղից էլ կերակրվում էր և առավուտից իրիկուն ուժ որ պատահեր, Աստծո խոսքն էր խոսում, որով շատերին Աստծու ճանապարհի վրա կանգնեցրեց:

Մի պոռնիկ կին պատահանից ներքև նայեց և, տեսնելով Եփրեմին, ասաց նրան.

«Առեղա՛, ինչպիսի կերակուր կցանկանաս, որպեսզի քեզ համար բերեմ:

«Երեք կտոր քար և մի քիչ ցեխ, որպեսզի ձեփեմ պատուհանդ»՝ ասաց Եփրեմը:

«Արի՛ ինձ հետ մերձեցիր»՝ ասաց լիրք կինը:

Իսկ Եփրեմը պատասխանեց.

«Արի՛ Հրապարակում մերձեցնանք:

«Մի՛թե ամոթ չէ»՝ ասաց կինը:

«Եթե պարտավոր եմք մարդկանցից ամաչել, որքան առավել ես պետք է Աստծուց ամաչեմք, որը գիտե մարդկանց գաղտնիքները:

Այն ժամանակ պոռնիկ կինը զղջաց Սրբի խոսքերից և թողեց իր մեղավոր գործը և կուսանաց վանք մտավ: Այս բանը մյուսների հետ պատմում է և Նյուսացիներն:

Երբ եղեսպցիներին մեջ հայտնի դարձավ Սրբի անունը, փախավ մոտակա անապատը և այնտեղ ճգնություն, աղոթքով և պաշտով էր ապրում: Աստծո հո-

գով ընթերցելով աստվածային գրերը Երանելի Եփրեմը գնաց նաև Եգիպտոսի Սկիտե անապատ, ուր սուրբ Հայրերն էին բնակվում: Այստեղ մի դատարկ խուց գտնելով բնակվեց այնտեղ իր Թարգմանի հետ, մինչև Աստված Նրան շնորհ տվեց Հայրերի հետ խոսել եգիպտացիների լեզվով: Նա մեծ ժողովալուծյամբ մնաց այնտեղ ութ տարի, աշխատելով և գրելով շատ աղոթքներ ու հոգևոր մատյաններ՝ իր մոտ եկածներին շահելով աստվածային իմաստությամբ: Շատերին հեթանոսությունից և Արիոսի աղանդից դարձի բերեց՝ հայածանք և նեղութուն հեղելով ճշմարտության թշնամիներին, ինչպես նաև բժշկության հրաշքներ կատարելով հիվանդների և դիմահարների վրա, իսկ երբ հայտնի դարձավ նրա առաքինությունը, խույս տվեց Եգիպտոսից և ճանապարհ ընկավ գնալու և տեսնելու Սուրբ Բարսեղ Մեծ Հայրապետին, որը կապաղովկիայի Կեսարիայից էր, որի մասին ծավալուն կերպով գրում են բոլոր մատենագիրները:

Պետք է նաև լսել Սուրբ Եփրեմի խոսքերը, որ խոնարհաբար ասում է Սուրբ Բարսեղի մասին.

«Տիրոջ ողորմության գթությունը եղավ իմ վրա մի քաղաքում,՝ ասում է նա,՝ և մի ժայռ լսեցի, որ ասում էր ինձ՝ արի՛, Եփրեմ, և կեր իմաստներն ու խորհուրդները, իսկ ես երկմտանքի մեջ ընկնելով ասում եմ՝ որտեղի՞ց ուտեմ, Տե՛ր իմ, Նա ինձ ասաց. «Ահա իմ տանը մեծաշեն ու պայծառ անոթ կա, որը կերակուր կմատակարարի քեզ»:

Ջարմանալով խոսքերի վրա, վեր կացա և գնացի Բարձրյալի տաճար, կամաց մտա նրա սրահը և կարոտով մուտքից նայելով սրբություն սրբոցի մոտ տեսա ընտրյալ անոթին՝ կանգնած ժողովրդի առաջ: Տեսա նրանում աճած հոգու տաճարը և նրա մեծ խնամքը որբերի ու այրիների նկատմամբ: Այնտեղ տեսա գետի նմանվող արտասուքների հոսանքներ, ինչպես նաև կենաց գեղմը, որը իր ոսկեղեն ճառագայթները սփռում էր ամենուրեք: Տեսա և հենց իրեն՝ հովվին, որ հոգու թևերով վեր էր բարձրանում մեզ համար աղոթելու և հյուսելու խոսքի գեղեցիկ թելեր՝ նրանից բխած տեսա Պողոսի վարդապետությունը, Ավետարանի օրհնքներն ու ահավոր խորհուրդը:

Խոսքերը վերջացնելու ժամանակ, Սուրբ Հոգու հայտնությունամբ նա իմացավ, որ ես այնտեղ եմ, անմիջապես հոգ տարավ իր մոտ կանչելու ինձ՝ նվաճտիս, Հարցնում էր ինձ Թարգմանի միջոցով և ասում.

«Դո՛ւ ես Եփրեմը, որ գեղեցիկ գլուխդ խոնարհեցրել ես փրկչական խոսքին լծակից լինելու»:

Պատասխանեցի, թե՛ ես եմ Եփրեմը, երկնավոր ընթացքից կտրված: Ապա ողջունեց ինձ սուրբ համբույրով և բարիքներով լի սեղան պատրաստեց՝ իր հոգուն հավատարիմ ճաշակով ու իմաստությամբ: Ոչ թե ապականացու խորտիկներով, այլ անմահական իմաստությամբ լի:

Այսպես է հայտնում Սուրբ Եփրեմը իր եղբոր առաքինությունները՝ ծանկելով իրենը, ինչպես ուրիշներն էլ գրում են նույն Եփրեմի և Բարսեղի վարքերը՝ հայտնեց և Բարսեղ Մեծը Եփրեմի առաքինությունները: Նախ Սուրբ Բարսեղն ասում է Երանելի Եփրեմ ծերին.

«Բարի եկար, անապատի հայր, բարի եկար, որ բազմացրիր անապատում Քրիստոսի աշակերտներին՝ հալածելով գեներին: Ո՛ւմ համար արդյոք այսքան չարչարվեցիր, կամ ո՛ւմ տեսնելու եկար՝ մեղավոր մարդու Թող Աստված վարձատրի քեզ քո չարչարանքի փոխարեն»:

Եվ քաղում խոսքերից հետո ասաց Սուրբ Բարսեղը Եփրեմ Ասորուն.

«Ասա ինձ, հայր սուրբ, ինչո՞ւ դու, որ ասորի ես, հունարեն լզիտես և իմ քարոզելու ժամանակ եռակի գովեցիր»:

Եփրեմն ասաց.

Սուրբ Հոգուն էի գովում, որ խոսում էր քո բերանից՝

Ծնկի եկավ Սուրբ Բարսեղը նրա առջև և ասաց.

«Թողություն տուր ինձ: Եվ ո՞վ կարող է ինձ թույլ տալ լինել Եփրեմ, իսկ քեզ, եթե Հանձն առնես՝ Բարսեղ, Եվ արդ, խնդրում եմ քեզ, սիրելի եղբայր, մի զրկիր մեզ աստվածային պարգևիցդ, որ Աստված շնորհեց քեզ, այլ ուրախացրու մեզ քո վարդապետությամբ:

Ասաց Եփրեմը Բարսեղ մեծին.

«Ես էլ խնդրելու բան ունեմ քեզանից՝

Նա պատասխանեց.

«Հրամայի՛ր, ինչ որ պետք է քեզ, քանի որ քո պարտապանն եմ, առավել ևս քո կրած շարժարանքների համար:

Սուրբ Եփրեմն ասաց.

«Գիտեմ քեզ, Աստծո սրբիդ, որ ինչ էլ որ խնդրես Աստծուց, կտա քեզ: Արդ, աղոթիր Տիրոջը, որպեսզի ինձ հունարեն խոսելու շնորհ տա:

Սուրբ Բարսեղն ասաց.

«Արի՛, իմ պատվական հայր, միասին խնդրենք Տիրոջից, և նա կկատարի քո կամքը, որովհետև դրված է. «Իր երկյուղածների կամքը Տերը կատարում է և նրանց աղոթքներին լսում ... Աստծո համար անհնարին բան չկա»:

Աղոթքի կանգնելուց հետո ասաց Բարսեղ Մեծը Եփրեմ Ասորուն.

«Ինչո՞ւ չես ընդունում քահանայության ձեռնադրություն, քանի որ լավ վա՛յն լում է քեզ:

Պատասխան տվեց Եփրեմը թարգմանի միջոցով.

«Որովհետև մեղավոր եմ, ո՞վ սուրբ հայր:

Ասաց սուրբ եպիսկոպոսը.

«Երանի թե ես քո չափ մեղավոր լինեի:

Այնուհետև ծնկի եկավ Սուրբ Եփրեմը, և Բարսեղ Մեծը, իր ձեռքը դնելով նրա վրա, ընթերցեց սարկավագության աղոթքը, իսկ հետո ասաց նրան.

«Հրամայի՛ր, կանգնի՛ր:

Երբ կանգնեց, գորացավ նրա լեզուն և հունարեն էր խոսում.

«Անդելավո՛ւ, սուսո՛ն, էլ է՛խսո՛ն քե տիաֆիլոքսո՛ն իմաս, այսինքն՝ ընկալ, կեցո՛ւ և ողորմեա՛ւ և պահեա՛ւ զմեզ...»

Այսպես խոսեց նա շատ բաներ, ինչպես մեկը հույն սարկավագներից: Եվ զարմացել էին բոլորը, ովքեր լսեցին այս բանը, որից հետո համարձակորեն խոսում էր հունարեն լեզվով, մինչև ոմանք կարծեցին, թե որոշ բաներ էլ հունարեն գրել գիտի:

Այդ ժամանակ Սուրբ Բարսեղը ընտանի խոսակցությամբ սկսեց պարտավորեցնել երանելի Եփրեմին քահանայության համար, որի պատճառով և ոմանց մոտ տարածվել է այն կարծիքը, թե քահանա էլ է ձեռնադրվել, սակայն պատմությունն ասում է, թե ազաչեց Եփրեմը Բարսեղին և ասաց.

«Մի՛ բռնադատիր ինձ, որովհետև արժանի չեմ դրան:

Եվ այսպես հոգեւոր սիրով բերկրելով միմյանց հետ, հույժ ուրախացան: Միասին երկու շաբաթ մնալով խոսեցին Աստվածաշնչից, և Սուրբ Բարսեղը շատ բաներ սովորեց Սուրբ Եփրեմ Ասորուց, առավելապես Սուրբ Գրքի եբրայական ավանդության մասին, որից ոչնչով չի տարբերվում ասորերեն տարբերակը: «Վեցօրեհից» գրքի մեջ Սուրբ Եփրեմ Ասորին նշում է, թե ինչպես նա սովորեց. «Աստծո հոգի՛ն շրջում էր ջրերի վրա»³ խոսքերի իմաստը, նա Սուրբ Հոգու.

³ Ծննդ. Ա 2:

ՅՈՐՈՐԱԿ ԱՊԱՀԽԱՐՈՒԹԵԱՆ ՍՐԱՌՈՆ ԵՓՐԵՄԻ ԽՈՒՐԻՆ ԱՍՈՐԻՈՑ

ՍՈՒՐԲ ԵՓՐԵՄ ԽՈՒՐԻ ԱՍՈՐԻ ԱՊԱՀԽԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՈՐՈՐԱԿԸ

1. Ասէ երանելի մարգարէն Եզեկի-
էլ: «Անաւրէնն եթէ դարձցի յանաւրէ-
նութեանց իւրոց զոր արար, եւ արաս-
ցէ արդարութիւն եւ ողորմութիւն, կե-
լով կեցցէ՝ եւ մի՛ մեռցի: Ամենայն
յանցանք իւր զոր յանցեալ իցէ, եւ ան-
աւրէնութիւնք իւր զոր անաւրինեալ
իցէ, մի՛ յիշեսցին, այլ ողորմութեամբ
իւրով զոր արար. կեցցէ՛, վասն որոյ
զբազմաւք զանց արարեալ փութաս-
ցուք Հասանել յընչաւէտ Հաւր առաւ
Որդին. որոյ անունն կեանք է եւ Լույս
եւ Փրկիչ. յոր Հաւատացաք յոր մկր-
տեցաք եւ լուսավորուցաք: Որ ի Հաւրէ
անու, եւ գիւրան զգեցուցանէ-
զփառան զոր ետուր ինձ, ետու յոցա-
մը զձեռանէ կաշիս զիւրոց, առ Հայր
մուծանէ. կամ ի՞մ գի ուր Ես իցեմ, եւ
սոքա ընդիս իցեն: Որ լանջակից եւ չը-
կախառն Հաւր կացուցանէ: զի որպէս
դու իս՝ եւ Ես ի քեզ. եւ սոքա ընդ իս
եւ ընդ քեզ ի մէջ իցեն: Ո՛վ սքանչե-
լեացն. ո՛վ երջանիկ աւետեացն. ո՛վ ան-
չափ մարդասիրութեանն. Մատթէոս
երեկ մաքսաւոր կողոպտիչ անողորմ,
այսաւր ելեալ յերկինս բազմի: Պետրոս
ուրացող քրիստոսի, այսաւր դահ ի
վեր անցեալ փառաւք փառաւորի:
Պաւլոս՝ Հայհոյիչ եւ Հալածիչ եկեղեցի-
ւոյ, այսաւր յանճառելիսն մտեալ՝ առ
աստուած Հանգչի: Ընդէ՞ր անապա-
նիմք, արի՛ք փութացցուք առ այնպի-
սի ողորմած տէրն. մի՛ յապաղեսցուք,
մի՛ Հեղգասցուք. Եթէ՛ զբազում աշ-
խարհաւք եւ զգաւառաւք պիտոյ Հր
անցանել, առաւել՝ փութալի էր երա-
գեալ անկանել առաջի Նորա դթու-
թեանն՝ եւ անչափ մարդասիրութեան:

2 Այլ նորա ծանուցեալ զհեղադու-
թիւնս մեր՝ եւ զանփութալի ծուլու-
թիւնս, առ դուրս եկեալ՝ առ սեամս
մատուցեալ, ձայնէ առ մեզ եւ կոչէ
ուժգին. Եկա՛յք առիս ամենայն վա-
սակեալք եւ բռնաւորք, եւ Ես Հան-
գուցից զձեզ վարանեալք եւ ձանձ-
րացեալք դալի՛ք Հանգիստ անձանց
ձերոց. զի լուծ իմ քաղցր է, եւ բռն իմ
փոքրողի: Ո՛չ եմ պահանջող, ո՛չ կշ-
տամբիչ, ո՛չ յանդիմանիչ. միայն զլե-
զուդ շարժեալ եւ խոստովանեալ զոր

1. Երանելի Եզեկիել Մարգարեն
ասում է. «Անօրինը եթէ Հրաժարվի իր
զործած անօրինություններից, որ
արեց, և արդարություն ու ողորմու-
թյուն անի, ապրելով կապրի և չի մեռ-
նի իր բոլոր Հանցանքները, որ զործել
է, և բոլոր անօրինությունները, որ ան-
օրինացել է, չեն Հիշվի, այլ իր կատա-
րած ողորմությամբ կապրի»¹. Այդ
պատճառով շատ բաներ պահեց առնելով
շտապում ենք Հասնել բազմազան ձոր
առաւ Որդուն, ում անունը կյանք է և
Լույս և Փրկիչ, ում Հավատացինք մկր-
տվեցինք և լուսավորվեցինք: Որ վեր-
ցնում է Հորից և յուրայիններին է
զգեստավորում. «Փառքը, որ տվեցիր
ինձ, տվեցի նրանց»². Որ յուրայիննե-
րին ձեռքից բռնելով Հոր մոտ է մաց-
նում. «Ծանկանում եմ, որ ուր Ես եմ,
այնպես և սրանք ինձ Հետ լինեն»³. Որ
Հորը գրկախառն ու լանջակից է կար-
գում. «Որովհետեւ ինչպես դու, Հայր,
իմ մեջ, և Ես չեմ մեռ, և սրանք իմ և չեմ
մեջ լինեն»⁴. Ո՛վ սքանչելիքներ, ո՛վ
երջանիկ ավետումներ, ո՛վ անչափ
մարդասիրություն. Մատթեոսը երեկ
անողորմ կողոպտիչ մաքսավոր էր, այ-
սօր բարձրացած երկնքում է բազմեր
Պետրոսը՝ Գրիստոսին ուրացող, այսօր
գահին բազմած փառքով է փառավոր-
վում: Պողոսը՝ եկեղեցու Հայհոյող ու
Հալածող, այսօր անպատմելի բարձ-
ունքները մուտք գործած Ասածո մոտ
է Հանգրվանել ինչու՞ն ենք Հապաղում,
եկեք շտապենք դեպի այդպիսի ողոր-
մած Տերը, չղանդաղենք, ոչ էլ ծուլա-
նանք: Եթե շատ երկրներով ու դավա-
ներով պետք էր անցնել, [այսպէ՛] առա-
վել. պետք է շտապել ընկնելու Նրա
գթութեան և մարդասիրութեան առջև:

2 Իսկ Նա, տեղեկանալով մեր անհո-
գութեան ու անփութ ծուլութեան մա-
սին, դռների առջև դալով, շեմին մո-
տենալով, ձայնում է մեզ և ուժգին
կանչում. Եկե՛ք ինձ մոտ, բոլոր հոգ-
նածներ ու բռնավորվածներ, և Ես

¹ Հմմտ. Եզեկ. ԺԸ 21-22;

² Հմմտ. Հովհ. ԺԵ 22;

³ Հմմտ. Հովհ. ԺԵ 24;

⁴ Հմմտ. Հովհ. ԺԵ 22-23;

գործեցեալքս Բեռն իմ փոքրոգի է թեթեւ, անաշխատ, գոր եթէ կամ իցիս՝ դիւրաւ տանիցիս, իսկ դու ընդէ՛ր տարակուսիս եւ դանդաղիս եւ վախժախեա, որ պէս թէ ի մեծամեծ տանջանս ես մտանել, եւ կամ ի նեղութիւնս եւ ի վտանգս, եւ ոչ գաս յուղղութիւն, Դարձեալ նախեցեալ ի տկարութիւնս մեր՝ զամենապետութիւն իւր ցուցանէ՞ եւ հարցանէ՝ Չի՞նչ կամիս, ո՛ւմ բաղձաս. հիւանդ ես, ճարար բժիշկ եմ Եւ. ո՛չ է պիտոյ բժիշկ ողջոց՝ ալլ հիւանդաց՝ մեր բժշկեմ, չպահանջեմ ինչ ի քէն հոյս միայն գոեցի, Ո՛չ առ վաճառակաւնս առաքեմ, ո՛չ ինչս ծախել, ո՛չ յալլմէ աղբսնել. մուտ ի սենեակ սրտի քոյ, բեր ինձ արտասուս որչափ եւ ձեռնհաս իցես. եթէ մի կաթ իցէ բաւական է մկրտել զքեզ երկրորդ անգամ, եւ յառաջին փառսն հասուցանել Եթէ մեղաւոր ես, ողորմած եմ Եւ. ո՛չ եկի կոչել զարդարս ալլ զմեղաւորս յապաշխարութիւն, Որք առիս դարձան՝ ո՛չ ամաչեցին. եւ ո՛չ ոք ի նոցանէ կորեալ բայց միայն թիւրեալքն ի ճշմարտութենէ, Զմեղաւորն միով բանի արարացուցի. զպոռնիկն իւրով արտասուօքն սրբեցի. զբժշկութիւնն եւ գողորմութիւնն պարզեւեցի ամենեցուն. Պետրոսի՝ ուրացողին զիս երիցս անգամ, դառնապէս արտասուացն ողորմեցայ. առիս կոչեցի եւ ի կարգի առաքելութեան պահեցի, Զիս ձաղանաւք ի խաչին դատապարտեցին. արարածք ողբալին եւ սարսէին. Ես վասն խաչահանողացն աղաթս առնէի, Նոքա բարկութեամբ եւ սրտմտութեամբ զգլուխս իւրեանց շարժէին. Ես քաղցրութեամբ եւ ողորմութեամբ թողութիւն խոստանալի Եւ ապա զինչ կատարուան. զամենայն Հեթանոսս ողորմութեամբ կոչեցի յորդէգրութիւն. ածի դաւաարտաի ոչխարսն ի գաւիթ սրբութեան իմոյ. եւ եղեւ մի հաւառ եւ մի հովիւ. Ես նոյն եմ եւ ոչ փոփոխիմ, երեկ եւ այսաւր, նոյն եւ յաւիտեան:

կհանգստացնեմ ձեզ⁵, տարակուսանել եւ ձանձրացանել, ձեր անձերին հանգիստ կգտնեք, որովհետեւ իմ լուծը քաղցր է եւ իմ բեռը՝ թեթեւ⁶, Ո՛չ պահանջող եմ, ո՛չ կշտամորդ, ո՛չ հանդիմանող Միայն լեզուդ շարժիր եւ խոստովանիր, ինչ որ գործեցիր: Իմ բեռը շատ թեթեւ է, դուրին, որ եթե կամենաս՝ հեշտութեամբ կտանես: Իսկ դու ինչո՞ւ ես երկմտում, դանդաղում ու վախժախում, կարեւոր թե մեծամեծ տանջանքների մեջ ես մտնելու եւ կամ նեղութեան ու վտանգների եւ չես պալիս ուղղութեան, կրկին մեր տկարութիւններին նախելով, ամեն ինչի վրա ունեցած իր իշխանութիւնն է ցույց տալիս եւ հարցնում. Ի՞նչ եւ կամենում, ո՛ւմ ես ցանկանում, հիվանդ ես, ճարար բժիշկ եմ Եւ, առողջներին բժիշկ պետք է՞, ալլ հիվանդներին⁷: Զրի եմ բժշկում, չեմ պահանջում քեզանից ոչինչ, բայց միայն դեղը՝ վաճառականների մոտ չեմ ուղարկում, ո՛չ ունեցվածքդ վաճառել, ո՛չ ուրիշից աղբսնել. մտի՛ր քո սրտի սենյակը, արտասուք բեր ինձ համար, որքան որ կարողանաս, թե մի կաթիլ կլինի, բավական է երկրորդ անգամ քեզ մկրտելու եւ առաջին փառքին հասցնելու համար: Թե մեղավոր ես, ողորմած եմ Եւ. չեկա կանչելու արդարներին, ալլ մեղավորներին՝ ապաշխարութեան⁸. Ովքեր ինձ դարձան՝ չամաչեցին, եւ ոչ դե նրանցից չկորալ. բայց միայն ճշմարտութիւնից շեղվածները՝ Մաքսավորին մի խոսքով արդարացրեցի⁹. Պոռնիկին իր արտասուքներով սրբեցի¹⁰, Բժշկութիւն եւ ողորմութիւն պարգեւեցի բոլորին: Պետրոսի ինձ երեք անգամ՝ ուրացողի դառնապէս արցունքների ողորմեցի, զեպի ինձ կանչեցի եւ առաքելութեան կարգի մեջ պահեցի, ինձ ձաղկելով խաչի վրա դատապարտեցին, [ոչ ուր] արարածները ողբում եւ սարսում էին, [իսկ] Ես խաչը հանողների համար աղոթք էի անում: Նրանք բարկութեամբ ու սրտմտութեամբ իրենց գլուխներն էին շար-

⁵ Մատթ. ԺԱ 28;

⁶ Մատթ. ԺԱ 30;

⁷ Մարկ. Բ 17;

⁸ Հմմտ. Մատթ. Բ 13;

⁹ Հմմտ. Ղուկ. ԺԲ 1-10;

¹⁰ Հմմտ. Ղուկ. Ի 36-50;

3 Ծարաւի եւ՝ մի՛ դանդաղիր, ես եմ աղբիւրն կենաց քաղցրաբուլիս եւ անուշաճաշակ. եթէ ոք ծարաւի ինչ՝ եկեսցէ առ իս եւ արբցէ. եւ որք արբցեն՝ մի՛ ծարաւեսցին յաւիտեան. այլեւ դետք յորովայնէ՛ նորա բղխեսցեն ջրոց կենդանութեան. Բաղցեալ ես՝ մի՛ լքանիր, ես եմ հացն կենաց ի յերկնից իջեալ. եթէ ոք ուտիցէ ի հացէս յայսմանէ՛ կեցցէ յաւիտեան. Մերկացար՝ ո՛վ մեղաւոր, ես եմ պատմուճան քեզ եւ վերարկու. միայն ի չարեացդ հեռացիր, եւ ես ազուցից քեզ գտաւիին հանդերձն. զի որք ի Բրիստոս մկրտեցարուք՝ զքրիստոս զգեցեալ էք. եթէ կարաւացար կաշկաց, ես զգեցուցից քեզ կաշկէս յաւազոյնս, որով կոխեսցես զաւճս եւ զկարիճս՝ եւ զամենայն զաւրութիւնս թնամուլոյն. եթէ ծառայ գտար մեղացն, ես ազատեմ զքեզ. զի ամենայն որ մեղս գործէ՝ ծառայ է մեղացն. իսկ եթէ որդին աստուծոյ ազատեսցէ զձեզ, ճշմարիտ ազատք լինիցիք՝

4 Ով մեղաւոր՝ խորշի՛ս յիմ յահեղ եւ ի հրատեսիլ զաւրութենէս. մի՛ երկնչիր, չեմ աւտար. ազգական եմ քո, որդի եմ Դաւթի, թոռն եմ Աբրահամու. խաւսակից եւ մարմնակից եմ քեզ. եւ ապա զի՛նչ կամիցիս՝ ի պատրաստի կամ՝ ասա՛ ինձ. զոր իջ բարի կամիցիս վասն քո, դու ազգ արա, եւ ես կատարեմ անպապդ. քանզի ո՛չ եկի պաշտաւն առնուլ այլ պաշտել, եւ տալ զանձն իմ փրկանս փոխանակ բազմաց. Զի՛նչ կամիս զի արարից քեզ ասա ինձ. ո՛չ հրաժարիմ, զի սովոր եմ առնել. եթէ զմատնիին զիս ի մա՛հ զոտսն լուացի եւ ո՛չ տաղտկացայ. ապա ո՞ր լափ առաւել զքոյդ եւս զիմոյ խոստովանողիդ զգլուխս եւ զոտսդ լուացից առանց դանդաղանաց. ո՛չ յայլ ինչ իրաց մաքրեմ, այլ ի մեղաց սրբեմ՝ եւ վերստին մաքրեմ. Դու շիթ մի յարտասուաց հեղ ի կոնքս, եւ ես քան զհոսանն Յորդանանու յորդագոյն հեղում

ժում, [իսկ] ես քաղցրությամբ ու ողորմությամբ թողությունն էի խոստանում. եվ Հեսո Ինչ կատարվեց. որ յոր Հեթանոսներին ողորմությամբ կանչեցի որդեգրության, օտարոտի ոչ խարներին իմ սրբության զավիթը բերեցի, և եղավ մի հոս ու մի հովիվ. ես նույնն եմ և չեմ փոփոխվում, երեկ և այսօր, նույնն եմ հավիտյան¹¹.

3 Թե ծարավ ես՝ մի՛ դանդաղիր, ես եմ քաղցրաբուլիս եւ անուշաճաշակ կյանքի աղբուրը. եթե որեւէ մեկը ծարավ է, թող զա ինձ մոտ և հագնեա, իսկ ովքեր հագնեան, չեն ծարավի հավիտյան, այլ և նրա որովայնից կենդանության ջրերի գետեր կհոսեն¹². Քաղցած ես մի՛ հուսալքիր, ես եմ կենաց Հացը՝ երկնքից իջած, եթե որեւէ մեկը ուտի այս հացից, հավիտյան կապրի¹³. Մերկացար՝, ով մեղաւոր, ես եմ քեզ համար վերարկու և պատմուճան. Միայն չարիքներիցդ հեռացիր, և ես կհագցնեմ քեզ առաջին պատմուճանը, քանզի ովքեր ի Բրիստոս մկրտվեցին՝ Բրիստոսով են զգեստաւորված. եթե կոշիկներ կարիք ես գտւմ, ես քեզ կհագցնեմ յավազոյն կոշիկներ, որոնցով կճգմես օձերին և կարիճներին և թշնամու քոյրը զորություններին. եթե մեղքին ծառա պանվեցիր, ես կազատեմ քեզ, քանզի նա, ով մեղք է գործում, ծառա է մեղքին, իսկ եթե Աստծո Որդին ազատի ձեզ, ճշմարիտ ազատներ կլինեք՝

4 Ով մեղաւոր, խուսափում ես իմ ահեղ և հրատեսիլ զորությունից. մի՛ երկնչիր, օտար չեմ, քո ազգականն եմ, որդին եմ Դաւթի, թոռն Աբրահամի, խոսակից եւ մարմնակից եմ քեզ. իսկ թե Ինչ ես կամենում, պատրաստ եմ ես, ասա՛ ինձ. ինչ որ քո բարի կցանկանաս դու քեզ համար, ազգարարի՛ր [ինձ], իսկ ես կկատարեմ անհապաղ. որովհետեւ չեկա ծառայեցնելու, այլ ծառայելու, և շատերի փոխարեն իմ անձը որպէս փրկանք տալու¹⁴. Ինչ ես կամենում, որ կատարեմ քեզ համար, ասա՛ ինձ, չեմ հրաժարվի, որովհետեւ սովոր եմ կատարելու. եթե ինձ մահվան մատնողի ոտքերը լվացի և

11 Եբր. ԺԳ 8;

12 Հմմտ. Հովհ. Դ 13;

13 Հմմտ. Հովհ. Զ 50-52;

14 Հմմտ. Մրկ. Ժ 45;

ի ջեզ զշնորհս, եւ քան զառաջին մկրտութիւն պայծառագոյն յուսաւորեցից, Ո՛վ մեղաւոր՝ յաճախ մեղար, զապարացա՛ր, երկեանք ի ջննողէն. մի՛ կապիր զխոստովանութիւնդ, եւ Եսաւը՝ ձակեմ զիմ բարերարութիւնս. որպէս Պետրոսին սահմանեցի զչափն, դարձեալ ջեզ սահմանեմ. կամի՛ս որ հաշտվիմ ընդ ջեզ. դու մեկնեաց ի քո չար սովորութենէդ, եւ Ես մեկնիմ յիմ սրտմտութենէս Դու հա՛րց վասն մեղաց քոց զեաւթն անգամ թողութիւն, եւ Ես պատասխանեցից ջեզ զեաւթանանեկին եաւթն՝ զոր ջեզ շնորհեմ թողութիւն. զի գոր ինչ ելանէ ընդ չը՝ թունս իմ՝ զայն ո՛չ ստեցից. ջննեա պափդ, իմացիր զթիւդ եւ զհամարդ, եւ մի՛ տրանջիր զտանուտեանէս կամի՛ս զի թողից զպարտս քո, չե՛մ ժլատ առատ եմ, ընչաւէտ հաւը՝ մեծատուն որդի. չտոկոսեմ զպարտապանդ, չպահանջեմ զպարտսն, չարեանեմ խեղդ. դու միայն յանձին կա՛լ եւ խոստովանեա՛ գոր գործեցեր, եւ Ես չորեքհարիւր եւ իննսուն քանքար թողում ջեզ. եւ ուրախ արձակեցից զքեզ:

5 Ո՛վ մեղաւոր՝ ընդէ՛ր փախչիս յինչն, վասն զի քաղումս մեղար. եկ առիս ո՛րդեակ իմ որդրմելի՛ գի ո՛չ բարկանամ եւ ո՛չ մեղադրեմ. վասն զի իմ ես արարած, իմ ես պատկեր, իմ նմանութիւն, նաւարատ ձեռաց իմոց ստեղծուած. եւ նորին աղաքաւ խնայեմ՝ եւ ո՛չ եղծանեմ զպատկերդ, ո՛չ խանգարեմ զստեղծուածդ, ո՛չ ապականեմ զնմանութիւնդ. վասն զի որդրմած եմ եւ զթած, երկայնամիտ եւ քաղումողորմ. Ո՛չ դժուարին ինչ խնդրեմ ի քէն, եւ դու զի՛ տարակուսիս. միայն դա՛րձ առիս, եւ Ես դարձայց առ ջեզ. միայն յապաշխարցութիւն փութա՛մ միայն խոստովանեց զմեղդ. միայն մեղա՛յ ասա տնկանելով առաջի իմ, եւ Ես փառաւք պատուեցից զքեզ. Արդ՝ եկ առիս, եւ մի՛ ամաչեր. քանցի չյալանեմ զմեղդ. չանգոսնեմ զգործողդ. չյանդիմանեմ զմեղաւորդ. չքերեմ յե-

նեղվեցի, ապա որքան առավել ջեզ՝ ինձ խոստովանողիդ գլուխն ու ոտքերը կլվանամ առանց հապաղման. Այլ որքանից չեմ մաքրի, բայց մեղքից կարծեմ՝ վերստին մաքրելով. Դու մի կաթիլ արցունք թափիր կոնքի մեջ, և Ես Հորդանանի հոսանքներից առավել հորդառատ շնորհներ կհեղեմ ջեզ վրա և առաջին մկրտութիւնից էլ ավելի պայծառագոյն կյուսավորեմ. Ո՛վ մեղաւոր, հաճախ մեղք գործեցիր, ապականվեցի՛ր, վախեցա՛ր. ջննողիցս Մի՛ կապիր խոստովանութիւնդ, և Ես կարձակեմ իմ բարերարութիւնը, ինչպես Պետրոսին չափ սահմանեցի, այնպես էլ ջեզ եմ սահմանում. Թանկանում ես, որ հաշտվեմ ջեզ հետ, [ուրեմն] հրաժարվի՛ր քո չար սովորութիւնիցդ, իսկ Ես կհրաժարվեմ իմ սրտմտութիւնից. Դու քո մեղքերի համար յոթ անգամ թողութիւն խնդրիր, և Ես կպատասխանեմ ջեզ յոթանասունյոթ անգամ, որ ջեզ թողութիւն եմ շնորհում, որովհետեւ ինչ որ դուրս է ելնում իմ յուրթերից, սուտ չէ՛: Զանաչի՛ր չափդ, իմացի՛ր տարիքդ ու վիճակդ և մի՛ տրտնւն տանտիրոջիցս. Թանկանում ես, որ թողնեմ քո պարտքերդ, ժլատ չեմ, առատաձեռն եմ, ունեւոր Հոր մեծատուն Որդին եմ, տոկոս չեմ դնում պարտապանիդ վրա, չեմ պահանջում պարտքերդ, չեմ գցում խեղվածիդ. Դու միայն հանձն առ ու խոստովանիր, ինչ որ գործել ես, և Ես չորս հարյուր իննսուն քանքարեղ կթողնեմ ջեզ ուրախութիւնք արձակելով:

5 Ո՛վ մեղաւոր, ինչո՞ւ ես փախչում ինձանից, քանի որ չատ մեղքեր գործեցիր. Արի՛ ինձ մոտ, որդյակ իմ ողորմելի, որովհետեւ չեմ բարկանա և չեմ մեղադրի, քանի որ իմ ստեղծածն ես, իմ պատկերն ես, իմ նմանութիւնը, իմ անարատ ձեռքերի գործը. Եվ նույն պատճառով կխնայեմ և չեմ աղավաղի պատկերդ, չեմ արաւազորի արարվածների, չեմ ապականի նմանութիւնդ, քանի որ որդրմած եմ եւ զթած, համբերատար ու քաղումողորմ. Դժվար բան չեմ խնդրում ջեզանից, բայց դու ինչո՞ւ ես տարակուսում. միայն դարձիր զեպի ինձ, և Ես կառանամ դեպի ջեզ, միայն չտալիր ապաշխարութիւն, միայն մեղքերդ խոստովանիր, միայն մեղա՛յ ասա ընկնելով իմ առջև, իսկ Ես փառքով կառավեմ ջեզ. Արդ՝ արի՛ ինձ մոտ և մի՛ ամաչիր, քանի որ չեմ հայանում մեղքերդ, չեմ արհա-

րես զխայտառակութիւնդ. չի՛նչեմ զբազմութիւն չարեացդ. չմեղադրեմ չի՛քացելումդ. այլ ողորմիմ յանցաւորիդ. այլ զթամ ի կողոպտեալդ. այլ կենդանացուցանեմ զմեռեալդ: Մի տրամեցուցաներ զԱրարիչս թո՛ւնեալս մեղաւորս. մի՛ պատճառեմ զպատճառս մեղաց. մի՛ ապաշնորհ առնեմ զիմ մարդասիրութիւնս. մի՛ խանգարեմ զիմ արարչութիւն. մի՛ արտաքս պահեմ զիս յիմ ասանդէդ. մի՛ զրկեմ զիս յիմ քնակութենէդ. մի՛ կողոպտեմ յիմ ստացուածոյդ. մի՛ թափուր թողուր զիս յիմ գանձէդ. որ ո՛չ եթէ՛ այլ իրաւք ստացայ զքեզ, այլ զարիւնս իմ ետու գին, եւ այնու ստացայ զքեզ: Եւ եթէ՛ Հայիս ինձ որ սուղ ունիմ ի վերայ կորսեալսն թո՛ւնեմ, զզջկանաս ի չարեաց թո՛ւնեմ, այնպէս եարաւի եմ թո՛ւնեմ փրկութեանդ, որպէս եղջերու ի յաղթեմ լուրցի:

6. Ո՛վ մեղաւոր շնորհեա՛ ինձ զոր ինչ խնդրեմն ի քէն, Տո՛ւր ինձ զոր կամիմն՝ զապաշխարութիւնս, Տո՛ւր ինձ զոր սիրեմն՝ զզղլումնս, Տո՛ւր ինձ զոր ցանկամն՝ զկաթ մի արտասուաց, Տո՛ւր ինձ զոր փափաքեմն՝ զհառաչ մի ի խորոց սրտէ՛. Տո՛ւր ինձ զոր բերկրիմն՝ զախրութիւն կերպարանացդ, Տո՛ւր ինձ զոր խրախանամն՝ զհամբարձումնձեռացդ, եւ զատանմունք մատանցդ, Տո՛ւր ինձ զոր ցնծամն զքանիւ խոստովանիլն. եւ Ես սերովբէից եւ բերովբէից հաւասար բարձրացուցից զքեզ, իսկ արդ ասա՛ ինձ. զի՞նչ վնաս արարի քեզ՝ որ այսքան ի սուղ եւ ի լաց պահես զԱրարիչս թո՛ւնեալս չարեացդ անդարձութեամբ. վասն այն՝ զի յոչ դոյ՛ն ի դոյ ածի. զի յանկենդանեաց զքեզ որոշեցի. զի յանսանց բաժանեցի. զի մարդ արարչագործեցի. զի յիմ նմանութիւնս ստեղծի. զի ձեռաւքս յարիւնեցի. զի պատկերակից ինձ անուանեցի. զի բանականութեամբ պատուեցի. զի իմաստութեամբ զարդարեցի. զի բազմազան հանճարովք փարթամացուցի. զի ազգի ազգի արհեստիւք ճոխացուցի. զի իշխանութեամբ մեծացուցի. զի ի վերայ ամենայնի կացուցի. Զի գերկինքն լուսաւորաւքն, եւ զաւղղ թռչնովք, զծով լողակաւք, եւ գերկիր ամենայն կենդանեաւք, անկովք եւ բուսովք ի վայել-

մարհում չարչարվողիդ, չեմ հանդիմանում մեղավորիդ, խայտառակութիւնդ երեսով չեմ ապիւս, չարիքներդ բազմութիւնդ չեմ հիշում, չեմ մեղադրում թշվառացածիդ, այլ ողորմում եմ հանցաւորիդ, գթում կողոպտվածիդ, կենդանացնում մեռածիդ: Մի տրամեցրու Արարչիս թո՛ւնեալս մեղաւորս, մեղքի պատճառ մի՛ եղիր, ապաշնորհ մի՛ դարձրու իմ մարդասիրութիւնդ, մի՛ խանգարիր իմ արարչութիւնդ, ինձ իմ ասանդէդ դուրս մի՛ պահիր, մի՛ զրկիր ինձ իմ քնակութիւնիցդ, մի՛ կողոպտիր իմ ստացվածքիցդ, ինձ իմ գանձիցդ մի՛ թող ամայի, քանզի այլ բանով չստացա քեզ, բայց իմ արիւնք որպէս գին տվեցի եւ նրանով ստացա քեզ: Եվ եթէ՛ նայես ինձ, որ սուղ ունեմ թո՛ւնեմ կորստյան համար, կզղջաս թո՛ւնեմ չարիքներից, Ես այնպէս ծարավ եմ թո՛ւնեմ փրկութեանդ, ինչպէս եղջերուն՝ ջրերի աղբյուրներին:

6. Ո՛վ մեղավոր, շնորհի՛ր ինձ, ինչ որ խնդրում եմ քեզանից, տո՛ւր ինձ, ինչ՝ որ կամենում եմ՝ ապաշխարութիւնս, Տո՛ւր ինձ, ինչ սիրում եմ՝ զզջումս, Տո՛ւր ինձ, ինչ ցանկանում եմ՝ մի կաթիլ արտասուք, Տո՛ւր ինձ, ինչ փափագում եմ՝ հառաչանք սրտի խորքից, Տո՛ւր ինձ, որով բերկրում եմ՝ կերպարանքիդ տխրութիւնդ, Տո՛ւր ինձ, որով ուրախանում եմ՝ ձեռքերիդ վեր բարձրացումն ի մատներիդ աստանումները, Տո՛ւր ինձ, ինչով որ ցնծում եմ՝ խոսքով խոստովանելը, եւ Ես սերովբեներին ու բերովբեներին հավասար կրթարացնեմ քեզ, իսկ արդ, ասա՛ ինձ, ի՞նչ վնաս ավեցի քեզ, որ այսքան սգի ու լացի մեջ ես պահում թո՛ւնեմ Արարչին՝ չարիքներիդ անդարձութեամբ, Այն բանի համար, որ ոչնչից գոյութեան կոչեցի, որ անկենդան իրերից՝ քեզ զառեցի, անասուններից բաժանեցի, մարդ արարչագործեցի, որ իմ նմանութեամբ ստեղծեցի, ձեռքերովս արարեցի, ինձ պատկերակից անվանեցի, որ բանականութեամբ պատկեցի, իմաստութեամբ զարդարեցի, բազում հանճարեղ փարթամացրի, որ տեսակ-տեսակ արհեստներով ճոխացրեցի, իշխանութեամբ մեծացրեցի, որ ամենքի վրա կարգեցի, երկիրքը լուսաւորեցրով եւ օդը թռչուններով, ծովը՝ ձկներով եւ երկիրն ամեն տեսակ կենդանիներով, անուններով ու բույսերով ի վայելչութիւնս եւ ի հնազանդու-

չութիւն եւ ի Հնազանդութիւն քեզ ետու. եւ այժմ ի վերայ այս խոստանամ կենա յաւիտենականս, եւ արքայութիւն երկնից:

7. Արդ, հարցանեմ զքեզ քաղցրութեամբ ո՞վ մեղաւոր եւ ո՞չ խստութեամբ. ա՞ղէ ասա՝ ինձ այժմ, վնասապարտ եմ քո՝ եթէ երախտաւոր. Եթէ արդարութեամբ խաւսիս, ոչ եմ վնասապարտ քեզ՝ այլ երախտաւոր. իսկ եթէ երախտաւոր ապա ընդէ՞ր միաբանեալ ես ընդ թշնամւոյն իմոյ սատանայի. եւ խոցես զիս լեարդս իմ ամենայն աւուր քառասայր սրով, իմացի՛ր եւ գիտեա՛ զի սուր մեղաց մեղաւորին առաւել խոցէ զիս եւ վիրաւորէ՛ ջան զբացումն կողից իմոց՝ յոր խոցեցայ զեղարդեամբն ի վերայ խաչին. Սաստկազին կսկծեցուցանէ ջան զհարումն բեւեռացն ի խաչհանողացն՝ ի ձեռս եւ ի յոտս Ուժգին մորմուռեցուցանէ զիս սուր մեղաց մեղաւորին՝ քան զհարումն փուշ պսակին ի գագաթն գլխոյս, որ կսկծեցոյց ի յսկր եւ յուղեղ. Առաւելապէս դառնացուցանէ զճաշակելիս եւ զքիմս իմ դառնութիւն եւ զարշահոտութիւն մեղաց մեղաւորին, քան զլեղին եւ զքացախն զոր արբի ի վերայ խաչին: Գիտեմ զի զազգս խաչահանողաց իմոց յորժամ տեսանես առեա զնոսա եւ անարգես, այլեւ կամիս մահու սպանանել, զի զՏէրս քո ի խաչ հանին. եւ դու անմտութեամբ յամենայն աւուր զգործս նոցա գործես՝ յիս չարաչար մեղանշնովդ: Արդ դադարեմ ի չարեացդ՝ եւ եկ ի զղլումն սիրելի որդեակ իմ. զի մի զբաժակ դառնութեանն զոր արբուցանելոց եմ նոցա՝ եւ քեզ լամբիցեմ:

8. Ո՞վ դասք մեղաւորաց ասացէ՞ք ինձ. զի՞նչ չար արարի իմ մարդոյ, որ այդքան երեսս էք չըջեալ ի քաղցրաբարոյ արարչէս ձերմէ՞ որպէս ի թշնամւոյ: Ո՞չ ապաքէն մարդն էր՝ որ կոխեաց զհրամանս արարչին՝ եւ ցանկացաւ աստուածանալոյ. եւ իմ փոխանակ նորա մարդ եղէ, եւ մարդն աստուածացուցի: Ո՞չ մարդն էր՝ որ մերձեցաւ ի ծառն. եւ իմ ի փայտ խաչին զիս բարձրացուցի: Ո՞չ մարդն էր՝ որ ոտիւքն ընթացաւ. եւ իմ զբեւեռն յոտս ընկալայ: Ո՞չ մարդն էր՝ որ ձգեաց զձեռն իւր ի ծառն. եւ իմ ի խաչին տարածեցի: Ո՞չ մարդն էր՝ որ քաղցրացաւ ի պտղոյն. եւ իմ զքացախն եւ զլեղին արբի: Ո՞չ մարդն էր՝ որ հաւանեցաւ կողածնին՝

թյուն քեզ տվեցի: Իսկ այժմ այսքանի վրա խոստանում եմ հավիտենական կյանքն ու երկնքի արքայությունը:

7. Արդ, քաղցրութեամբ եմ հարցնում քեզ, ո՞վ մեղավոր, և ոչ խստութեամբ, ասա ինձ այժմ, վնասակար եղա քեզ [համար], թե՞ օգտակար. Եթե արդարութեամբ խոսես, վնասակար չեղա քեզ, այլ օգտակար, իսկ թե՞ օգտակար, ապա ինչո՞ւ ես միաբանվել իմ թշնամի սատանայի հետ և քառասայրի սրով ամեն օր խոցում ես ինձ լյարդիս միջով, իմացի՛ր ու հասկացի՛ր, որ մեղավորի մեղքերի սուրբ ավելի է խոցում ինձ և վիրավորում, քան իմ կողերիս բացումը, որ խոցվեցի զեղարդով խաչի վրա: [Այն] սաստկապես կսկծեցնում է [ինձ], քան ձեռքերիս ու ոտքերիս խաչ հանողների գամբերի հարվածները: Մեղավորի մեղքերի սուրն ինձ [ավելի] ուժգին է մորմուքեցնում, քան փչե պսակի մխրճումը գլխիս մեջ, որ ցավեցրեց մինչև ոսկորս և ուղեղս: Մեղավորի մեղքերի դառնությունն ու զարշահոտությունը ավելի է դառնացնում իմ ճաշակելիքն ու քիմքը, քան լեղին և քացախը, որ համեսեցի խաչի վրա: Գիտեմ, որ ինձ խաչը հանող ազգի մարդկանց երբ տեսնում ես, ատում ես նրանց ու անարդում, այլև ցանկանում ես սպանել, քանզի քո Տիրոջը խաչեցին, իսկ դու անմտութեամբ ամեն օր նրանց գործերն ես կատարում՝ իմ հանդեպ չարաչար մեղանշնով: Արդ, դադարի՛ր չարիքներիցդ և զղջման արի, սիրելի որդյակ իմ, որպեսզի դառնության բաժակը, որով արբեցնելու եմ նրանց, քեզ էլ չմատուցեմ:

8. Ո՞վ մեղավորների խմբեր, ասացե՞ք ինձ, ի՞նչ չար բան արեցի իմ մարդուն, որ այդպես երես եք չըջել ձեր քաղցրաբարոյ Արարչից, ինչպես թշնամուց: Մի՞թե մարդը չէր, որ խախտեց Արարչի հրամանը ցանկանալով աստվածանալ¹⁵, իսկ իմ նրա փոխարեն մարդ եղա և մարդուն աստվածացրեցի: Մի՞թե մարդը չէր, որ մերձեցավ ծառին, իսկ իմ փայտ խաչին ինձ բարձրացրեցի: Մի՞թե մարդը չէր, որ ոտքն ընթացավ ընթացալ¹⁵ ծառի ուղղութեամբ, իսկ իմ սեխը ոտքերիս

եւ եկեր ի պտղոյն. եւ Ես զհողս իմ վասն նորա ի խաչին բացի Մ'չ մարդն էր՝ որ զգործս անիծից գործեաց. եւ Ես վասն նորա կոչեցայ անէծք. Մ'չ մարդն էր՝ որ ոչ սաց մեղայ. եւ Ես զէլիէլին ի խաչին առ Հայր գոչեցի Մ'չ մարդ-նէր՝ որ մահու դատապարտեցաւ. եւ Ես ի խաչին զմահ յանձն առի Եւ դուք՝ մեղաւորք, ի յայսքան բարերար արարչէս ձերմէ երեսս դարձուցանէք. որ քաղցրութեամբ աղաչեմ զձեզ դալ ի զղջումն եւ յապաշխարութիւն՝ եւ առնուլ զթողութիւն:

ոնդունեցի Մի'թե մարդը չէր, որ իր ձեռքը երկարեց գեպի ծառը, իսկ Ես իմ ձեռքերը խաչի վրա տարածեցի: Մի'թե մարդը չէր, որ քաղցրացա՞յ պտղից, իսկ Ես քացախն ու լեղին ճաշակեցի¹⁶. Մի'թե մարդը չէր, որ հաւանեց կողածնին և կերա՞յ պտղից, իսկ Ես իմ կողը խաչի վրա նրա համար բացեցի¹⁷. Մի'թե մարդը չէր, որ անեծքի գործեր գործեց, իսկ Ես նրա համար անեծք կոչվեցի: Մի'թե մարդը չէր, որ չսաց մեղա, իսկ Ես Վիլի, էլիէլ խաչի վրա առ Հայր գոչեցի¹⁸. Մի'թե մարդը չէր, որ մահվան դատապարտվեց, իսկ Ես խաչի վրա մահը հանձն առաւ Եւ դուք՝ մեղավորներ, ձեր յայսքան բարերար Արարչից երեսս եք դարձնում, որ քաղցրութեամբ աղաչում եմ ձեզ դալու զղջման և ապաշխարութեան թողութիւնն ստանալու:

9. Մ'չ մեղաւոր՝ տամ զդատաստան իմ ի ձեռս քո, եւ դու արա՛ ինձ իրաւունս. եթէ Ես ո'չ սիրեցի զքեզ՝ ապա եւ դու յիրաւի՛ առես զիս. եւ եթէ սիրեցի, դու ընդէ՛ր յինչն ի բաց փախչիս, իսկ եթէ ասիցես ընդ միտս, եթէ ո'չ կատարեալ սիրեցեր զիս, Մանիւր զի ո'չ է ճշմարիտ կարծիքդ. զի Ես զաշխարհս բոլոր լրիւ իւրով վասն քո ստեղծի. զդրախտն վասն քո յաւրինեցի. զերկնից արքայութիւն վասն քո պատրաստեցի. զտեղի անկելոց Հրեշտակացն քեզ թողի ժառանգել. միայն դու դարձիր ի մեղաց քոց, եւ Ես բերից զքեզ զի տեսցես եւ վայելեացես ընդ Հրեշտակս իմ: Տե՛ս՝ զի վասն քո յերկնից ի յերկիր խոնարհեցայ, Աստուածս մարդ եղէ եւ Տէրս ծառայ վասն քո յատենի կացի իբր զչարագործ. ի Հրէից դատապարտեցայ. ի Պիղատոսէ՛ զանահարեցայ. ի Հերովդէ՛ն կատակեալ արհամարհեցայ. վասն քո ի զինուորացն ձաղեցայ. ի ծառայիցն ապտակեցայ. ի քահանայիցն թուք յերեսս ընկալայ ի ժողովորդեմէն նախատեցայ վասն քո զիայն իմ ուսովս բարձր՝ եւ հանի ի Գողգոթա. վասն սիրոյ քոյ Հայրոյեցայ, թշնամանեցայ, եւ խաչեցայ վասն քո բեւեռաւք պնդեցայ. տիգաւ խոցեցայ. պսակ ի փշոց ընկալայ. քացախ եւ լեղի արբի. քղամիդ նախատանաց զգեցայ, զաստուածային դուխս խոնարհեցուցի, զհոգիս ի ձեռն Հաւր աւանդեցի վասն քո ի մարդկանէ պատեցայ. մարմնով ի գերեզման իջի, հոգւով ի դժոխս գնացի՝ եւ զարգելեալ հոգիսն ազա-

9. Մ'չ մեղավոր, քեզ եմ տալիս իմ դատաստանը, և դու արդարութիւն գործիր իմ հանդեպ. եթե Ես չսիրեցի քեզ, ուրեմն՝ դու իրավացիորեն ես ինձ առում, իսկ թե սիրեցի, դու ինչո՞ւ ես ինձանից փախչում, իսկ եթե ասես մտքումդ, թե կատարելապէս չսիրեցիր ինձ, իմացիր, որ ճշմարիտ չէ կարծիքդ, քանզի Ես այս աշխարհն իր ամբողջութեամբ քեզ համար ստեղծեցի, դրախտը քեզ համար հորինեցի, երկնքի արքայութիւնը քեզ համար պատրաստեցի, անկյալ Հրեշտակների տեղը քեզ ժառանգութիւն տվեցի, միայն դու դարձիր քո մեղքերից, և Ես կառավորողըմ քեզ, որպէսզի տեսնես և վայելես իմ Հրեշտակների հետ: Տե՛ս, որ քեզ համար երկնքից երկիր խոնարհվեցի, Աստվածս մարդ եղաւ և Տե՛րս՝ ծառայ համար ատյանում կանգնեցի ինչպէս չարագործ¹⁹. Հրեաների կողմից դատապարտվեցի²⁰, Պիղատոսի կողմից զանաւարվեցի²¹, Հերովդէսի կողմից ծաղկեցի՝ արհամարհվելով²². Բեզ համար զինվորներից ձաղվեցի, ծառաներից ապտակ կրեցի, քա-

¹⁶ Հմմտ. Մատթ. ԻԵ 48-49;

¹⁷ Հմմտ. Հովհ. ԺԲ 32-35;

¹⁸ Հմմտ. Մատթ. ԻԵ 46-47;

¹⁹ Հմմտ. Ղուկ. ԻԲ 66-71;

²⁰ Հմմտ. Ղուկ. ԻԳ 13-25;

²¹ Հմմտ. Մկր. ԺԵ 15;

²² Հմմտ. Ղուկ. ԻԳ 8-12;

տեպի՝ ի յերրորդ առուր յարեալ՝ եւ զքեզ յարուցի ի մեռելութենէ մեզաց։

10. Ո՛վ մեղաւոր՝ տե՛ս թէ ո՛րչափ սիրով սիրեցի զքեզ՝ զի յորժամ վասն քո զմահն կրեցի յիս ի խաչին, Հայր իմ սարկանայր, եւ Հոգին Սուրբ տրամէր վասն ստեղծանելոյ զմարդն։ Զի՛նչ ասացից զդասուց հրեշտակաց, թէ ո՛ր պիտի սուգ անհնարին եղեւ ի միջի նոցա. քանզի կիզէր ի կսկծոյն երկինքն երկնաւորաւքն, յորժամ տեսին զստեղծիչս իւրեանց ի խաչին մահացեալ եւ թէ ո՛րպէս արարածք ամենայն սուգ առեալ ողբային անմխիթար, յորժամ տեսին զԱրարիչս իւրեանց մերակցեալ ի խաչին, եւ զմահ յանձն առեալ Զի արեգակն եւ յուսինն Հանդերձ ամենայն աստեղաւք մերկանային զլոյս իւրեանց, եւ զխաւար զգնուին. եւ երկիրս ի Հիմանց սասանէր եւ դողայր. վէ՛մք պատահէին. եւ վարդաօյր տա՛նարին ի յերկուս ծուէնս ցելոյր, եւ մեռեալքն մարմնով ո՛չ կարացին Հանդուրժել, այլ ի գերեզմանացն յարուցեալ ողբային ընդ արարածոց՝ եւ վկայէին վասն յարութեան իմոյ։

11. Գիտե՛ս արդեաւք, թէ ի գիշերին յորում ըմբռնեցայ, որքան սուգ եւ արամութիւն կայր ի մէջ սիրեցեալ աշակերտաց իմոց. եւ տես զաստուկութիւն արամութեան սուրբ առաքելոցն, Զի մինչդեռ ո՛չ էին կայեալ գինուորքն զվարդազօտս իւրեանց, նոքա ո՛չ կարէին ի բաց ունել զայս, այլ ի խստութենէ տխրութեանցն անկանէին ի քուն որպէս գթմբբեալս. իսկ նա մեկնէի ի նոցանէ իբրեւ քարընկէց մի, եւ առ Հայր աղաւթէի Ապաքէն մարդ յորժամ մահու երկիրդ կրէ, քրտունքն ջուր է որ հոսի. իսկ նա վասն սիրոյ քոյ

Հանաների կողմից թուք առա երեսիս, ժողովորդի կողմից նախատվեցի. Գեղ Համար խաչն ուսովս բարձրացրի եւ Հանեցի Գողգոթա, քո սիրտ Համար Հայհոյվեցի, թշնամի Համարվեցի եւ խաչվեցի. Գեղ Համար գամերով ամրացվեցի, տեղով խոցվեցի, փշերից պսակ կրեցի, քացախ ու լեղի ըմպեցի. նախատինքի քղամիդ Հադա, աստվածային դուխս խոնարհեցրի, հոգիս Հոր ձեռքն ավանդեցի. Գեղ Համար մարդկանց կողմից պատանքվեցի, մարմնով դերձգման իջա, հոգով դժոխք զնացի եւ արգելափակված հոգիներին ազատեցի, երրորդ օրը Հարություն առնելով քեզ էլ Հարություն ավեցի մեզքի մեռելությունից։

10. Ո՛վ մեղավոր, տես, թե ի՛նչ չափի սիրով սիրեցի քեզ, որովհետեւ երբ քեզ Համար մահն էի կրում խաչի վրա, Հայրն իմ մորմոգում էր, իսկ Հոգին Սուրբ տրամում էր մարդուն ստեղծելու Համար, իսկ ի՛նչ ասեմ հրեշտակների դասերի մասին, թե ինչպիսի անհնարին սուգ էր տիրում նրանց մեջ, քանզի կսկծից կիզվում էր երկինքը երկնավորներով [հանդերձ], երբ տեսան իրենց ստեղծողին խաչի վրա մահացած, կամ ինչպես բոլոր արարածներն անմխիթար սգալով ողբում էին, երբ տեսան իրենց Արարիչն խաչի վրա մերկացած եւ մահը Հանձն առած. Քանզի արեգակն ու յուսինը բոլոր աստղերով Հանդերձ մերկանում էին իրենց յուսից եւ խավարն էին Հազնայում. Երկիրը Հիմքից սասանվում ու դողում էր, ժայռերը ճեղքվում էին, եւ տաճարի վարդաօլբը երկու մասի էր բաժանվում. Մարմնով մեռածներն էլ չկարողացան Հանդուրժել, այլ գերեզմաններից վեր կենայով ողբում էին արարածների հետ՝ վկայելով իմ Հարության մասին։

11. Գիտե՛ս արդյոք, որ այն գիշերը, երբ բռնվեցի, որքան սուգ եւ տրամություն կար իմ սիրելի աշակերտների մեջ. Եվ տես Սուրբ Առաքյալների արամության սասակությունը, որովհետեւ քանիդեռ չէին բռնել գինվորներն իրենց վարդապետին, նրանք չէին կարողանում բաց պահել իրենց աչքերը, այլ տխրության խստությունից ընկ մեջ էին ընկնում, ինչպես թմրածներ, իսկ նա հեռացել էի նրանցից մի քաթընկուց հեռավորությամբ եւ Հորն էի աղոթում, իրոք, երբ մարդը մահու երկիրդ է կրում, քրտինքը ջրի նման է

ա՛յնքան թոյլ ետու երկիրդինի յաստուածացեալ մարմինս իմ, որ քրտուռնքն իմ արիւնսխառն կայսակնացեալ եւ վտակ վտակ իջնէին ընդ ճակատս իմ. եւ մարմին իմ յահագին երկիրդէն սասանէր եւ դողայր յուսից մինչեւ ցգլուխս. եւ կայի անկեալ երես ի գետին եւ ուժգին գոյժամբ առ Հայր աղաւթէի, եթէ հնար է անցցէ քաժակս այս յինչէն:

12 Ո՛վ մեղաւոր՝ իմացի՛ր թէ ո՛րչափ սիրեցի զքեզ՝ զի յորժամ հրէայքն պաշարեցին զիս սուսերաւք եւ քրաւք ջահիւք եւ յապտերաւք, ո՛չ կարէին ճանաչել զիս՝ Վասն զի ա՛յնքան ծարաւիք էին արեան իմոյ, զի որք անծանաթ էին զինչէն՝ եւ ո՛չ էին տեսեալ գաքանչելիքն իմ, զնոսա առաքեցին. զի մի՛ գուցէ ողորմեացին եւ փախուցեն, եւ ո՛չ ըմբռնեցին իսկ Սա հարցի քաղցր ժայնիւ՝ զո՞ խնդրէք. եւ նոքա ասեն՝ զթիսուս. ասացի՛ ես եմ. եւ նոքա յահէ իմ մէջ զդեռնի հարան. եւ Սա գթացեալ յարուցի զնոսա. իսկ նոքա ո՛չ ողորմեացան ինձ. Եւհար Պետրոս արով, եւ ի քաց եհան զուսկն ծառայի քահանայապետին. իսկ Սա զսուրն Պետրոսի արգելեալ յետս դարձուցի. եւ զհատեալ ուսկն առեալ եղի ի անդին, եւ բռնկեցի. եւ ո՛չ այսու գթացան յիս:

13 Եւ զինչ ասացի զանողորմ բարուց նոցա. զի թէ անդամալոյծն՝ որ անկեալ կայր ի սրահին Բեդհեզայ գերեսուն եւ ութ մ. որ ա՛յնքան տէր ո՛չ ունէր՝ զի երբ ջուրէն յուղէին, մուծանէին զնա յաւազանն զի բռնկեցի. մինչ այլքն վաղձաղակի ընդ յուղել ջրոյն իջնէին, եւ բռնկեալ գնային, իսկ տեսեալ իմ գտառապան անդամալոյծին՝ գթացայ նմա եւ ողորմեացայ. եւ բռնկեալ ողջացուցի. դարձեալ տեսի ի տաճարին՝ եւ պատուիրեցի ասելով. այլ մի՛ եւս մեղանչեր, զի մի՛ եւս չար ինչ լինիցի քեզ, իսկ ի գիշերին յայնմ իկ մինչդեռ զինուորքն կային ի բացեալ՝ եւ ո՛չ էին մերձեցեալ յիս, անդամալոյծն այն վասն զի ճանաչէր զիս յորմէհեալ բռնկեալ էի, իսկոյն փութացեալ ի թոհիս՝ եհաս առաջի իմ. եւ զառաջին ապտակն նա՝ եհար յերեսս իմ. եւ Սա ինչ ո՛չ արարի նմա, վասն զի մարդասէր եմ այլ եւ ի զղջանալն նորա արքայութեան իմոյ արժանացուցի զնա: Արդ եթէ դա՛ զայս գործեաց առիս. ապա անծանոթ հրէայքն եւ զի-

հոսում, իսկ Սա քո սիրո համար երկյուղն ա՛յնքան մոտեցրի իմ աստվածացած մարմնիս, որ քրտնէքն արյունախառն էր հորդում եւ վտակ առ վտակ իջնում ճակատովս իսկ մարմինս իր ամբողջ էութեամբ՝ ուսից մինչեւ գլուխ, ստակալի երկյուղից սասանվում ու դողում էր, և [Սա] ընկել էի երեսով գետին եւ ուժգին գոյժամբ Հորն էի աղոթում՝ թե հնարավոր է, հեռացրու այս քաժակն ինձանից²³:

12 Ո՛վ մեղաւոր, իմացի՛ր, թե որչափ սիրեցի քեզ, քանզի երբ հրեաները սուսերենքով ու բրիչներով, ջահերով ու յապտերներով պաշարեցին ինձ, չէին կարողանում ինձ ճանաչել, որովհետեւ ա՛յնքան ծարաւ էին իմ արյանը, որ ովքեր չէին ճանաչում ինձ և չէին տեսել իմ սքանչելիքները, նրանց էին ուղարկել, որպէսզի թերեւս չողորմեն և չազատեն ինձ՝ չբռնելով, իսկ Սա հարցրեցի քաղցր ժայնով՝ ո՛ւմ եք փնտրում: Նրանք ասացին՝ Հիսուսին, ասացի՛ Սա եմ, իսկ նրանք իմ ահից գետին ընկան. Սա գթալով կանգնեցրի նրանց, իսկ նրանք չողորմեցին ինձ: Հարվածեց Պետրոսը սրով և կտրեց քահանայապետի ծառայի ականջը, իսկ Սա արգելելով ետ դարձրի Պետրոսի սուրը և կտրված ականջը դրեցի իր անդն ու բռնկեցի: Եվ սրանից հետո էլ չգթացին ինձ²⁴:

13 Եվ ի՞նչ ասեմ նրանց անողորմ բարքերի մասին, որովհետեւ թեև անդամալոյծ, որ Բեդհեզայի սրահում երեսունութ մարի ընկած էր, որը ա՛յնքան անտէր էր, որպէսզի երբ ջրերը չարժեէին, մտցնեին նրան աժազանի մեջ, որ բռնկվի, մինչ ուրիշներն անմիջապէս ջրերի շարժման ժամանակ իջնում էին և բռնկված գնում: Իսկ Սա տեսնելով անդամալոյծին տառապանքը՝ գթացի նրան և ողորմեցի, բռնկելով առողջացրի, դարձյալ տեսա տաճարում և պատուիրեցի ասելով. «Այլևս մի՛ մեղանչիր, որպէսզի ուրիշ չար բան չլինի քեզ»²⁵, իսկ այն գիշերը, քանի դեռ զինվորները հեռու էին ու չէին մոտեցել ինձ, անդամալոյծն այն րաւնի համար, որ բռնկվելուց հետո ճանաչում էր ինձ, իսկույն շտապեց թոյնելով, հասաւ ինձ և առաջին ապտակը նա

23 Հմմտ. Դուկ. ԻԲ 39-46;

24 Հմմտ. Լուկ. ԺԼ 4-12;

25 Հմմտ. Լուկ. Ե 1-15;

նուրբն զի՞նչ արարին ինձ ի գիշերին յայնմիկ եւ վասն սիրոյ մեղաւորիդ համբերեցի այսքանեացս եւ դու յայսպիսի բարի Արարչէս երես դարձուցանես, եւ զիս ի սուգ դառնութեան պահես:

տվեց երեսիս, իսկ Ես ոչինչ չարեցի նրան, որովհետեւ մարդասեր եմ: Այլ եւրա զղջալու հետ իմ արքայութեան արժանացրեցի նրան: Արդ, եթե նա այսպէս վարվեց ինձ հետ, ապա անծանոթ հրեաներն ու զինվորներն ինչ արեցին ինձ այն գիշեր: Մեղավորիդ սիրո համար այսքան լայրիքներին՝ համբերեցի, իսկ դու այսպիսի բարի Արարչիցս երես ես դարձնում եւ ինձ դառնութեան սգի մեջ ես պահում:

14 Ո՛վ մեղաւոր տե՛ս զսէր իմ ի վերայ քո զի յորժամ ըմբռնեցին զիս, թողան զիս միայն աշակերտքն իմ եւ ինքեանք փախան: Դառնս մի էր եւ դայլքն բազումք: ոչխարս մի էր՝ եւ գազանքն յոյովք: որոշն մի էր՝ եւ արեանարուքն յաճախ անմեղս յանապատի մի էր՝ եւ շանբարոյ որսաւորքն յողմք: եղնս պարարակ մի էր՝ եւ գենաւորքն շաք: արդար աղաւնիս մի էր եւ վայրենի թռչունքն բազումք: ողջախոհ տատարակս մի էր՝ եւ սեւաթորմի ագռաւքն բազմեբաժք: Եւ թէ զի՞նչ գործեցին յայնժամ ընդիս՝ ասացից եւ զայն. Նախ մերկացուցին զանկար պատմուճանն իմ, եւ ապա հանին զպարեգաւան իմ: Բացին զգլուխ իմ, եւ կապեցին զձեռս իմ ի թիկանց կուտէ: արկին չուան ի պարանոցս իմ, եւ սկսան տանել: Եւ թէ ո՞րպէս, լուր եւ զայն. Նոքա որք յառաջմէ էին՝ քարչէին ի վերայ երեսացս, եւ որք զկեն՝ ձաղկէին զթիկունս: որք ի յայմէ՝ ապտակէին զծնաւտս, եւ որք ի ձախմէ՝ թջալից առնէին գերեսս: որք ի բացեալ՝ հող արկանէին զգլխովս, եւ որք ի հեռուս՝ ձայն բարձեալ հայհոյէին եւ անարգէին: որք սակաւ մերձ՝ ապանէին եւ կատակեալ ծաղր առնէին նախատանաւք: կէսք փութով արշաւէին աւետատու յապարանս քահանայապետիցն: Եւ ապա զինչ իրորեւ լուան յաւեանաւորացն, փութանակի ձայն արձակեցին առ միմեանս՝ եթէ կապեալ են զԹիսուս եւ բերեն կապանաւք, եկա՛յք փութասցո՛ւք ընդ առաջ նորա: իսկ ո՞վ ոք էր յառաջ եկելոց բազմութենէն՝ որ ոչ եհար զիս: ո՞վ ոք էր որ ոչ ապտակեաց զիս: ո՞վ ոք էր՝ որ ոչ ձաղեաց զիս: ո՞վ ոք էր՝ որ ոչ եթուք յերեսս իմ: ո՞վ ոք էր որ ոչ կւփահարեաց զգլուխս իմ: ո՞վ ոք էր որ ոչ բռնցի եհար զպարանոց իմ: ո՞վ ոք էր որ ոչ բրաւք հարկանէր զթիկունս իմ: Ո՛վ ոք էր՝ որ ոչ թշնամանեաց զիս բանիւ, կամ ոչ անարգեաց, կամ ոչ նախատեաց, կամ

14 Ո՛վ մեղավոր, տե՛ս իմ սերը քո նկատմամբ, որովհետեւ երբ բռնեցին ինձ, իմ աշակերտները ինձ մենակ թողեցին եւ իրենք փախան: Գառը միակն էր, իսկ դայլերը բազում, ոչխարը միակն էր, գազանները՝ շատ, որոշն միակն էր, արյունարբուները՝ անպակաս, անապատի անմեղս վիակն էր, շնաբարո որսացողները՝ հոգնաքանակ, պարարտ եգս միակն էր, իսկ մորթողները՝ բոլոր, արդար աղավնիս միակն էր, իսկ վայրի թռչունները՝ բազմաթիւ, ողջախոհ տատարակս միակն էր, իսկ սեւաթույր ագռաւները՝ բազմեբաժն: Եվ թե ինչ արեցին այնժամ ինձ հետ, կասե՛մ եւ այն. Նախ մերկացրին ինձ իմ անզոր պատմուճանից, ապա հանեցին պարեգոս, բացեցին գլուխս, ձեռքերս կապեցին թիկունքի կողմից, պարանոցեցին պարանոցովս, այնուհետեւ սկսեցին ինձ տանել, իսկ թե ինչպէս, լսի՛ր եւ այն. Նրանք, որ առաջից էին, երեսիս էին խփում, իսկ ովքեր ետեւից՝ թիկունքից էին ձաղկում, որոնք աջից ծնոտիս էին ապտակում, ովքեր ձախից՝ թըռւմ էին երեսիս, ովքեր մի կողմի վրա էին, հող էին լցնում գլխիս, իսկ ովքեր հեռու էին, բարձր ձայնով հայհոյում ու անարգում էին, ովքեր մի քիչ մոտ էին, այսպէսնում ու կատակում էին՝ նախատիքով ծաղր անելով: Ոմանք շտապում էին քահանայապետերի ապարանք, ինչպէս ավետիս տվողներ: իսկ հետո ի՞նչ, երբ լսեցին ավետիս տվողներից, անմիջապէս հաղորդեցին միմյանց, թե կապել են Հիսուսին եւ բերում են կապանքներով, եկե՛ք, չտապեք Նրան ընդառաջ, իսկ ո՞վ էր, որ մոտ եկած բազմութունից չհարվածեց ինձ, Ո՛վ էր, որ չապտակեց ինձ, ո՞վ էր, որ չձաղկեց ինձ, ո՞վ էր, որ չթքեց իմ երեսին, ո՞վ էր, որ չբռնեցաւ արեց գլխիս, ո՞վ էր, որ բրիչներով չհարվածեց թիկունքիս: Ո՛վ էր, որ չթշնամացաւ ինձ հետ խոսքով, կամ չանարգեց, կամ չնախա-

ո՛չ արհամարհանց, կամ ո՛չ կատակեաց, կամ ո՛չ ծաղր արար, մինչև Նասուցին յապարանս կայիսփայ եւ Աննայի եւ Սա վասն սիրոյ քո զայս ամենայն կրեցի եւ դու առես զիս, եւ զմեզս սիրես:

15. Ապա եթէ ասեմ զոր ինչ արարին ընդիս, յորժամ յապարանան մուծին կայիսփայ եւ Աննային, զարհուրիս ի խելս. Ասացին՝ ո՛չ անիրաւարար դատիմք մեք զՅիսուս, այլ աւրինաք եւ դատաստանաւ. եղին առեան, եւ նստան քահանայապետքն Հանդերձ ծերոջք կացուցին սուտ վկայք. թէ Հակառակ Աստուծոյ է. թէ խափանիչ աւրինաց է. թէ լուծիչ շաբաթու է. թէ քակիչ տաճարի է. թէ Հայկոյիչ Աստուծոյ է. թէ զաւանդս ծերոց արհամարհէ. եւ այլ եւս բազումս: Եւ այնուհետեւ սկսան աղաղակ բառնալ եւ ասել՝ ոմանք թէ մահապարտ է, ոմանք թէ ի խաչ Հանել արժան է. այլք պատառէին զՀանդերձս՝ թէ Հարադործ է. եւ Սա տարեալ Համբերէի ամենայնի վասն մեղաւորիդ: Եւ անտի Հանել առարան ի տունն Աննայի, անտի յապարանս Պիղատոսի, անտի յիջևանս Հերովդէի, անտի զարձեալ յապարանս Պիղատոսի եւ զգիշերն ամենայն ո՛չ ետուն Հանգիստ ակնս թաւթափի մի, այլ չընծացուցանէին յապարանից յապարանս: Եւ թէ որչափ ծաղր եւ նախատինս եւ անարդանս եւ չարչարանս անցուցանէին ի գլուխս իմ զգիշերն ամենայն ի տարուբեր առնելն զայնոսիկ թողում, զի ո՛չ կարես տանել:

16. Եւ զի՞մոք լիցի քան զայն առաւել սէր՝ որ զքեզ սիրեցի, զի եւ ո՛չ մաւր իմոյ Մարիամու ողորմեցայ: Թորժամ տեսանէր մայր իմ զՄիածին Որդի իւր զարարիչս երկնի եւ երկրի ի վերայ խաչին մերկացեալ՝ եւ զմարմին իմ արիւնընուշտ ներկեալ՝ բւեռաւք պնդեալ՝ զկողս Հերձեալ՝ զերեսս իմ այլազունեալ՝ զգլուխս խոնարհեցուցեալ՝ զողբիս աւանդեալ Արդ՝ կարէ՞ ոք ի մարդկանէ կամ ի Հրեշտակաց իմանալ, թէ ո՞րքան սուգ ունէր նա. ո՞րքան կսկծէր. ո՞րքան այրէր սրտիւ. ո՞րքան մորմոքէր. ո՞րքան խարչատէր. ո՞րքան վառէր. ո՞րքան սգայր. ո՞րքան Հեծեծէր. ո՞րքան Հառաչէր. ո՞րքան տխրէր. ո՞րքան խռովէր. ո՞րքան աագնապէր. ո՞րքան յողուց Հանէր. Ո՞րպիսի ողբայր. ո՞րպիսի արտասուս Հեղոյր. ո՞րպիսի երգս եղանակէր. ո՞րպիսի ձայնս արձակէր. ո՞րպիսի բանս բարբառէր. Զի՞մոք գիրկս խաչին արկա-

տեց, կամ չարհամարհեց, կամ չկատակեց, կամ չծաղրեց, մինչև Նասուցին կայիսփայ եւ Աննայի ապարանքը: Եվ այս ամենը քո սիրոյ Համար կրեցի, իսկ դու ատում ես ինձ և մեղքն ես սիրում:

15. Իսկ եթե ասեմ, թե ինչ արեցին ինձ Հետո, երբ կայիսփայի ու Աննայի ապարանքը մտցրեցին, կզարհուրան լսելուց. Ասացին՝ անիրավարար չենք դատում Հիսուսին, այլ օրենքով ու դատաստանով: Աստան կազմեցին և նստեցին քահանայապետերը ծերերով Հանդերձ, ներկայացրեցին սուտ վկաների, իբր Աստուծոյ Հակառակ է, թե օրենքը խափանող է, թե շաբաթը խախտող է, թե տաճարը քանդող է, թե Աստուծոյ Հայհոյող է, թե ծերերի ավանդը արհամարհում է և այլ շատ բաներ: Այնուհետև սկսեցին աղաղակել ու ասել, ոմանք թե մահապարտ է, ոմանք՝ թե խաչ Հանելու արժանի է, ոմանք՝ Հանդերձներն էին պատում: Թե չարագործ է, Եվ Սա մեղավորիդ Համար Համբերում էի ամեն ինչի²⁶, Եվ այդտեղից Հանելով տարան Աննայի տուն, այնուհետև Պիղատոսի ապարանք, այնտեղից՝ Հերովդեսի իջևանատուն, այնտեղից՝ կրկին Պիղատոսի առջև: Ամբողջ գիշեր Հանգիստ չտվեցին աչքերիս, այլ տանում էին ապարանքից ապարանք: Եվ թե որքան ծաղր ու նախատինք, անարդանք ու չարարանք անցկացրին գլխովս, ամբողջ գիշեր տանելիքերելով, դրանք թողնում եմ, քանզի չես կարող գիմանար:

16. Եվ ինչպե՞ս կարող է այն բանից ավելի մեծ սեր լինել, որ քեզ սիրեցի, քանզի և իմ մայր Մարիամին չողորմեցի. Երբ իմ մայրը տեսնում էր ինձ իր Միածին Որդուն, երկնքի և երկրի Արարչին խաչի վրա մերկացած, մարմինս արյունաշողախ ներկված, մեխերով դամված, կողս Հերձված, երեսս գունաթափ, գլուխս խոնարհեցրած, Հողիս ավանդած: Արդ, կարո՞ղ է որեւէ մեկը մարդկանցից կամ Հրեշտակներից Հասկանալ, թե որքան սուգ ունեւր նա, որքան էր կսկծում, որքան այրվում սրտով, որքան մորմոքում, որքան տոչորվում, որքան էր վառվում, որքան էր սգում, որքան Հեծեծում, որքան Հառաչում, որքան տխրում, որքան խռովվում, որքան տագնապում, որքան Հողաց Հանում: Ինչպես

նէր. գիա՞րդ գրագողին իւր ձգէր առ իս, եւ ո՛չ հասանէր. գիա՞րդ յերկիր անկա-
նէր. գիա՞րդ Հոգ զգլխովն տալը. գի-
ա՞րդ կականէր. գիա՞րդ թախանձէր-
գիա՞րդ խանդաղատէր ընդդէմ Միաձ-
նիս իւրոյ մահացելոյ. գիա՞րդ զերկնա-
յին զաւրան ի յողբս խոնարհեցուցա-
նէր. գիա՞րդ զըզգալի տըրաժան յար-
աատուս շարժէր. գիա՞րդ զիւղաբեր կա-
նայան ընդ ինքեան յերկիր ընկենոյր
Արդ ի ժամուն յայնմ իկ՝ մայրն իմ որ
զայսպիսի կսկծիս կրէր, միռնա՞լ էր,
եթէ կենդանի. յարթուութեա՞ն էր, եթէ
յերազի. ի զգաստութեա՞ն էր, եթէ ի
թմբութեան. եւ այսքան աղետից
մար իմոյ Ես ո՛չ ողորմեցայ վասն քո,
եւ դու երեսս չըջես յինէն՝ եւ ի թշնամ-
ւոյն կողմն դառնաս:

17. Ո՛վ մեղաւոր իմա՛, որ այժմ
քաղցրութեամբ կոչեմ զքեզ յապաշ-
խարութիւն, եւ դու ո՛չ լսես ինձ. եթէ
յանգղջութեանդ մեռանիցիս, մի՛ այն-
քան երկնչիւր ի բազմութենէ մեղաց
քոց՝ որքան յիմ երախտեացս եւ ի չար-
չարանաց. զի քան զմեղաց քոց հատու-
ցումն՝ հազարապատիկ տանջելոց եմ
զքեզ ի հնոցի Հրոյն որ արհամարհեցեր
զյարձարանս իմ, եւ ունայնացուցեր
զմարդեղութիւնս իմ, եւ ի դուր հաներ
զիշումն իմ յերկնից յերկիր որ վասն
քո Չարչարանքն իմ զոր կրեցի վասն
մեղաւորաց, այն պարտք է ի վերայ
մեղաւորաց. զի թէ ապաշխարու-
թեամբ ոչ վճարեսցեն զպարտս չարչա-
րանաց իմոց եւ առցեն թողութիւն, ի
դատաստանի իմում զմեղաց իւրեանց
հատուցումն ա՛յն չափով եմ տալոց՝
որքան դործեցին. իսկ զպարտ չարչա-
րանաց իմոց հարիւրապատիկ զի ար-
համարհեցին:

18. Ո՛վ մեղաւոր ասա՛ ինձ՝ զի՛նչ
վնաս տեսեր լԱրարիչս քո Քրիստոսէ,
որ այսքան առես զիս. կամ զի՛նչ բա-
րութիւն տեսեր ի սատանայէ, որ այդ-
քան սիրես, եւ զկամս նորա կատարես,
քո զագիր դործովդ. Եթէ ունկն մատու-
ցանես ինձ, ահա՛ այժմ զսատանայի
բարութիւն ցուցանեմ քեզ զոր արար.
Ո՛չ սատանայ էր՝ որ զմայր քո խա-

էր ողորում, ինչպիսի արտասուքներ հե-
ղում, ինչպիսի երգեր էր երգում, ինչ-
պիսի ձայներ արձակում, ինչպիսի
խոսքեր բարբառում, ինչո՞ւ էր գրկա-
րաց դեպի խաչը գցում իրեն, ինչո՞ւ էր
բազուկները ձգում դեպի ինձ և չէր
հասնում, ինչո՞ւ էր դեռնին ընկնում,
ինչո՞ւ էր Հոգը զլխով տալիս, ինչո՞ւ էր
ողորում, ինչո՞ւ էր թախանձում, ինչո՞ւ
էր խանդաղատում իր մահացած Միա-
ձնիս առջև, ինչո՞ւ էր երկնային զոր-
քերին ողբի մեջ խոնարհեցնում, ին-
չո՞ւ էր զգալի ախարածներին արտաս-
վելու մղում, ինչո՞ւ էր յուղաբեր կա-
նանց իր հետ գետնաթափալ դարձնում,
Արդ, այն ժամանակ իմ մայրը, որ այս-
պիսի կսկիծ էր կրում, մեռա՞ծ էր, թե
կենդանի, արթնութեա՞ն մեջ էր, թե
երազի, զգաստութեա՞ն մեջ էր, թե թմ-
բութիւն, Եվ իմ մոր կրած այսքան
դժբախտութիւններին Ես չողորմեցի
քո համար, իսկ դու երեսս ես դարձնում
ինձանից և թշնամու կողմն ես դառ-
նում:

17. Ո՛վ մեղավոր, հսկացի՛ր, որ
այժմ քաղցրութեամբ եմ քեզ կանչում
ապաշխարութեան, և դու չես լսում
ինձ. Եթե անգղջութեան մեջ մեռնես,
մի՛ երկնչիւր այնքան քո մեղքերի բազ-
մութիւնից, որքան իմ երախտեցե-
րից ու չարչարանքներից, որովհետեւ
քո մեղքերի հատուցումից հազարա-
պատիկ անգամ ավելի տանջելու եմ
քեզ հնոցի կրակի մեջ, որ արհամարհե-
ցիր իմ չարչարանքները, ունայնաց-
րիւր իմ մարդեղութիւնը և իզուր
դարձրիր իմ էջըը երկնքի երկիր,
որը քեզ համար էր իմ չարչարանքնե-
րը, որ կրեցի մեղավորների համար,
պարտք է նրանց վրա, որովհետեւ եթե
ապաշխարութեամբ չվճարեն իմ չար-
չարանքների պարտքերը և թողու-
թիւն ստանան, իմ դատաստանի ժա-
մանակ իրենց մեղքերի հատուցումն
այն չափով եմ տալու, որքան գործե-
ցին, իսկ իմ չարչարանքների պարտքը՝
հարիւրապատիկ ավելի, որովհետեւ
արհամարհեցին:

18. Ո՛վ մեղավոր, ասա՛ ինձ, ի՛նչ
վնաս տեսար քո Արարիչ Քրիստոսից,
որ այսքան առում ես ինձ, կամ ի՛նչ
բարութիւն տեսար սատանայից, որ
այդքան սիրում ես և նրա կամքն ես
կատարում քո զագիր գործովդ. Եթե
լսես ինձ, ահա՛ այժմ սատանայի բարու-
թիւնը ցույց կտամ քեզ, թե ի՛նչ
արեց. Սատանան չէ՞ր, որ քո մորն օժով

քնաց աւժիւն, եւ նովաւ զհայր քո Ադամ: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ ետ ուտել հաւր քում զպտուղն: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ մերկացոյց ի լուսեղէն պատմուճանացն: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ փախոյց յերեսաց Աստուծոյ, եւ թաքոյց ի ներքոյ թզենուոյն: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ ի ներքոյ անխժիցն Աստուծոյ մատնեաց զհայր քո եւ զմայր: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ ետ արտաքսել յաստուածալայնելու՜ զբախտէն անմահութեան, եւ դրաւեաց ի ներքոյ մահու: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ զամս ինն հարիւր կսկծեցոյց ընդդէմ անմահական դրախտին սասակադին արտասուաւք: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ զպաշտառութիւն լուսեղէն պատմուճանին հաւր քո՝ ի մաշկեղէն հանդերձ փոխարկեաց: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ զանաշխատ վայելումն ի պտղոց դրախտին՝ ի քրառնք երեսաց դարձոյց վարդի: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ զրկեաց ի հրեշտակական աճմանէն՝ եւ արժանացոյց անասնական աճման, եւ այն՝ ցաւաւք եւ տրտմութեամբ: Ո՛ր սատանայ էր՝ որ զհոգին հաւր քո ճոճնդովք իւրովքն՝ զամս Հինգ ազգար ի դժոխս արդեւեալ ազանաց, մինչեւ ես գթացեալ ողորմեցայ, եւ եկեալ խաչիւն ազատեցի: Արդ՝ եթէ ընդ նախնի հայրն քո Ադամ զայս արար, ընդ քեզ ապա զինչ կամի՝ արեմի՝ որ այդքան սիրեա զսատանայ, եւ դու միտ դիր, զի եւ զգոյն սասցից:

19. Ո՛ր մեղաւոր՝ կամի զքեզ սատանայ ջնջել ի Հաւր Աստուծոյ որդեգրութենէ: Կամի որդուի ի Հոգւոյն Սրբոյ բնակութենէ: Կամի բաժանել զքեզ յՈրդւոյն Աստուծոյ եղբայրութենէ: Կամի զքաղցր սէրն Աստուծոյ Հաւր՝ որ զՄիածինս ետ վասն քո ի մահ, ի յատելութիւն փոխել: Կամի զերթեւեկութիւն Հոգւոյն սրբոյ՝ ի քէն արդելու: Կամի յաստուածային անճառ շնորհաց վայելչութենէն զրկել: Կամի զախրական տաճարդ Հիմնադասակ քակել: Կամի զԱրարչին իմաստութեանն յաւրիւնուած պատկերդ՝ ի յերկիր կոխել: Կամի զցանկալի արկղի երրորդութեանն՝ չարաչար մեղաւք եղծանել: Եւ այլն ի կարգին:

20. Ո՛ր մեղաւոր՝ որ սիրեազ զսատանայ, տես զցանկութիւն դորա վասն քո. Յանկայ սատանայ զաւաղանին շնորհն զոր ընկալար ի Հոգւոյն Սրբոյ՝ ի քէն եղծանել: Յանկայ զմկրտութեան

խաբեց եւ նրանով էլ՝ քո հայր Ադամին: Սատանան չէ՛ր, որ քո հորը պտուղն ուտել ւովեց: Սատանան չէ՛ր, որ [քեզ] մերկացրեց լուսեղէն պատմուճաններին: Սատանան չէ՛ր, որ փախցրեց Աստծո առջևից եւ թաքցրեց թզենու տակ, սատանան չէ՛ր, որ Աստծո անեծքին մատնեց քո հորն ու մորը: Սատանան չէ՛ր, որ աստվածալայնելու՜ անմահության դրախտից արտաքսել ւովեց եւ մտցրեց մահվան իշխանության տակ: Սատանան չէ՛ր, որ սասակադին արտասուքով ինք հարյուր տարի կսկծեցրեց անմահական դրախտի առջև: Սատանան չէ՛ր, որ քո հոր լուսեղէն պատմուճանի պայծառությունը մաշկեղէն հանդերձի փոխեց: Սատանան չէ՛ր, որ դրախտի պտուղներինց առանց չարչարանքի վայելումը երեսի քրտինքով վաստակելու վերածեց: Սատանան չէ՛ր, որ զրկեց հրեշտակական ընթացքից եւ արժանացրեց անասնական աճման ու այն էլ՝ ցաւով եւ տրտմությամբ: Սատանան չէ՛ր, որ քո հոր հոգին, իր սերունդներով, Հինգ հազար տարի դժոխքում արդելված պահեց, մինչեւ ես գթալով ողորմեցի եւ զալով՝ խաչով ազատեցի: Արդ, եթե [Սատանան] քո նախահայր Ադամի հետ այս արեց, ապա քեզ հետ ինչպե՞ս կվարվի, որ այդքան սիրում ես նրան, եվ դու մտածիր, որովհետեւ քո մասին պիտի ասեմ:

19. Ո՛ր մեղաւոր, սատանան ցանկանում է քեզ ջնջել Հայր Աստծո որդեգրությունից, կամենում է հեռացնել Սուրբ Հոգու բնակությունից, կամենում է քեզ բաժանել Աստծո Որդու եղբայրությունից, կամենում է Հայր Աստծո քաղցր սերը, որ Միածինս քեզ համար մահվան մատնեց, ատելության փոխել, կամենում է քեզ զրկել Սուրբ Հոգու հետ հաղորդակցվելուց, կամենում է աստվածային անճառ շնորհների վայելչությունից զրկել, կամենում է տերունական տաճարդ Հիմնադասակ քանդել, կամենում է Արարչի իմաստությամբ ստեղծված պատկերդ գետնակոխ անել, կամենում է երրորդության ցանկալի կերպարդ չարաչար մեղքերովդ եղծանել, եւ այլ բաներ ըստ կարգի:

20. Ո՛ր մեղաւոր, որ սիրում ես սատանային, տես դրա ցանկությունը քո հանգեպ. Սատանան ցանկանում է աշխարհի շնորհը, որ ընդունեցիր Սուրբ Հոգուց, ապականել, ցանկանում

լուսապայծառ պատմուհանն զոր գգեցար՝ մերկացուցանել ծանկայ ի կենարար մարմնոյ եւ յարենէ իմմէ սովա՝ մահ զքեզ սասակել ծանկայ զերկնային հարսանեաց հանդերձ աղտեղացուցանել ծանկայ զյապտեր կուսութեան քո շիջուցանել ծանկայ զբացեալ դրունս առագաստի երկնաւոր փեսայիս ընդդէմ քո փակել ծանկայ զվայելուէ տունկդ աղենական դրախտին յարմատոց խելի ծանկայ զուռնդ գեղեցիկ՝ որ հաստատեալ ես ի ճշմարիտ որթս Յիսուս՝ սրով հատանել ծանկայ զանթառամ ծաղիկդ Արարչին խորշակաւ մեղաց թառամել եւ այլն ի կարգին:

21. Ո՛վ մեղաւոր՝ փորձեա՛ եւ զչարիւն սատանայի՛ որ սիրեադ զնա՛ Զչարի՛ սատանայ՝ եթէ է՛ մեղացդ քոց զլաւասցիս՛ Զչարի՛ յորժամ զգործեցեալ յանցանքդ խոստովանեսցիս՛ Զչարի՛ յորժամ մեղայ՛ ասելով առ Տէր՝ քո դարձցիս՛ Զչարի՛ յորժամ անկեալ յերկիր՝ առ իս արտասուաւք պարտաւոր վերաւորի դատնապէս՛ յորժամ յինէն զթողութիւն մեղաց քոց ընկալցիս՛ նախանձի՛ բորբոքմամբ Հրոյ՛ յորժամ զՏէրս քո ապաշխարութեամբ վերստին ի հոգիդ քո ընդունիցիս՛ Տոյո՛րի կակնմամբ յորժամ յԱրարչս քո պատուաւք մեծարիցիս՛ Տաղնապի մեծաւ տանջանաւք՛ յորժամ անթարչամ բրաբիռնաւք պայծառացիս՛ կատաղի բարկութեամբ չարաչար յորժամ երկնային փառաւքս իմ պսակեսցիս՛ Մահանայ՛ չարութեամբ՛ յորժամ անվախճան կենաւք ընդ Հրեշտակս իմ պարառեալ յարքայութեանս երկնից բերկրութեամբ չրճուեսցիս՛:

22 Տե՛ս ո՛վ մեղաւոր, որ սիրես զսատանայ՛ եւ կատարես զկամս նորա, եթէ՛ զինչ խոստանայ քեզ. խոստանայ քեզ սատանայ բարութիւն՝ զանդունդս անդնդոց. խոստանայ քեզ վայելչութիւն՝ զգողեցեալ եւ շարաւալից՝ զառադտակալի եւ զազրակի տեսութիւն կերպարանաց իւրոց, որ դառնագուն է քան զհուր գեհնինս խոստանայ քեզ զպարակցութիւն ժանտատեսիլ եւ զարշատեսիլ դասուցն դիւաց. խոստանայ քեզ հանգիստ՝ զկաթնայս անդնդային եռանդիցն, եւ զգողս Հրաբորբոք տապականին խոստանայ քեզ պատմուհան՝ զխաւարն արտառքին, որ է թանձր եւ շաւշափելի ուր լալ աչաց է՛ եւ կրճել ատամանց. խոստանայ քեզ սեղան զծո-

է մկրտութեան լուսապայծառ պատմուհանը, որով զգեստավորվեցիր, մերկացնել, ցանկանում է իմ կենարար մարմնից ու արյունից սովամահ անեալ զքեզ սպանել, ցանկանում է երկնային հարսանիքի հանդերձ աղտեղացնել, ցանկանում է քո կուսութեան լապտերը հանգցնել, ցանկանում է երկնաւոր փեսայիս առագաստի բացված դռները քո դիմաց փակել, ցանկանում է աղենական դրախտի վայելուէ տունկդ արմատախիլ անել, ցանկանում է գեղեցիկ ոստղ, որ հաստատված ես ճշմարիտ Որթ Հիսուսին վրա, սրով կտրել, ցանկանում է Արարչի անթառամ ծաղիկդ մեղքերի խորշակներով թառամեցնել, եւ այլ բաներ ըստ կարգի:

21. Ո՛վ մեղավոր, փորձիր եւ սատանայի չարանալը, որ սիրում ես նրան, նշարանալ սատանան, եթե քո դործած մեղքերից զղջաս կշարանա, երբ գործած հանցանքներդ խոստովանես: կշարանա, երբ մեղայն ասելով քո Տիրոջը դատնալ կշարանա, երբ զետնատարած արտասպազին աղայնս ինձ, կվիրավորվի դառնագոյես, երբ ինձանից քո մեղքերի թողութիւնը ստանաս: կնախանձ բորբոքված կրակի նման, երբ ինձ՝ քո Տիրոջն, ապաշխարութեամբ վերստին քո հոգու մեջ ընդունես: կտուրովի կակնիծով, երբ ինձանից՝ Արարչից, պատիվներով մեծարվես: կտաղնապի մեծ տանջանքով, երբ անթառամ բրաբիռներով պայծառանաս: Զարաւար բարկութեամբ կկատաղի, երբ իմ երկնային փառքով պսակվես: կմահանա չարութեամբ, երբ անվախճան կյանքով իմ Հրեշտակների հետ պարտնած երկնքի արքայութեան մեջ բերկրութեամբ չրճես:

22 Տե՛ս, ո՛վ մեղավոր, որ սիրում ես սատանային եւ նրա կամքն ես կատարում, թե ինչ է խոստանում քեզ. խոստանում է քեզ [որպես] բարութիւն՝ անդունդների անդունդը. խոստանում է քեզ [որպես] վայելչութիւն՝ իր բորտացած եւ թարախակալած կերպարանքի տաղտակալի եւ զազրելի տեսութիւնը, որ ավելի դառն է, քան գեհնի հուրը. Դիւերի խմբերի դարձատեսիլ ու ժանտատեսիլ պարակցութիւնն է խոստանում քեզ: խոստանում է քեզ որպես հանգիստ՝ անդնդային բորբոքումների կաթնան եւ Հրաբորբոք տապակումների զոգը. Գեզ պատմուհան է խոստանում արտաքին խավարը, որը թանձր է ու չոշափելի, որտեղ աչքերի

ցա լայնութեան յատակացն դժոխոց՝ խոստանալ քեզ զինչիք՝ զորդունքն անքուն եւ զվիշապքն ահագին՝ Հրեղէն ծովուն խոստանալ քեզ կերակուր զկայս քրայից հայոցացն սարսուծելի իջնոցն խոստանալ քեզ ըմպելի՝ զսարսափելի հոսանս հրեղէն գետոցն խոստանալ քեզ լապտերք՝ զցոլմունս շանթից հրաքորոքք փայլատակման կայծականցն թող զտարատարոսն եւ զայլսն ամենայն՝ զոր խոստանալ սատանայ իւրոց սիրողացն եւ կամարարացն

23. Ո՛վ մեղաւոր՝ ընդէ՛ր գերախտիս Արարչիս քո ոչ իմանաւ զի սատանայ յամենայն աւուր մահուանդ սպասէ, զի ի մեղս մեռցիս եւ Ծա աներեւոյթ զարուծեամբ իմով կիզեմ միշտ որպէս հրով եւ հրեշտակք իմ հարկանեն զնա հրեղէն սրով եւ ի բաց փախուցանեն ի քէն, զի մի՛ մահու վնասեացէ քեզ, Զիւ՛տէ չարն զի Ծա մարգանէր եմ եւ երկնչի՛ եթէ մարդ մեղաւոր կենդանի մնալովն յանկարծակի զղջացի, եւ ողորմութիւն գտցէ ի ձեռս աստուծոյ, եւ ելանիցէ յինքենէ, Ապա ընդէ՛ր ի բաց փախչիս ի քաղցր Քրիստոսէս ճումմէ, որ հրեշտակք անդադար տեսանելով՝ ո՛չ յազենան ի քաղցրութենէ իմմէ՝ զի՛նչ չար կամիմ քեզ, որ այդպէս հրաժարիս յինէն, վասն այն՝ զի զմոլորեալք խնդրեմ, զի զկորուսեալդ գտանեմ, զի զվիրաւորեալդ սփոփեմ, զի զհաւատեալդ բժշկեմ, զի զընկզմեալդ վերաբերեմ, զի զտարաբերեալդ ի հոգմոց Հանգուցանեմ, զի զծփեալդ ի յանցաց խոռովութեանց՝ ի նաւահանգիստն անեմ:

24. Ո՛վ մեղաւոր՝ ի մի՛տ առ թէ՛ զինչ կամիմ քեզ առնել եւ սիրեա՛ զիս որ սիրեցի զքեզ, եւ սիրեմ զքեզ, եւ սիրելոց եմ զքեզ, կամիմ ի հիւանդութենէ՛դ բժշկել զքեզ, կամիմ ի մեռելութենէ՛ մեղացդ յարուցանել, կամիմ յանփարատելի սղոյդ հանել, կամիմ ի դառն տրամութենէ՛դ մխիթարել, կամիմ ի սասանիկ վիրացդ բժշկել, կամիմ ի չար տառապանացդ գերծուցանել, կամիմ ի տոռանց կապանաց մեղացդ արձակել, կամիմ ի ծառայութենէ՛ չարեացդ ազատել, Ո՛վ մեղաւոր՝ ծանի՛ր եթէ՛ անյիշաչար Տէրս քո զինչ խորհիմ

լացն է եւ ատամների կրճտոցը, խոստանում է քեզ որպէս սեղան՝ դժոխքի հատակները լայնության ծոցը, Որպէս զոհ խոստանում է քեզ անքուն որդերին եւ հրեղեն ծովի՝ վիշապներին, Սարսուծելի իջմամբ քուրայի լմել լուծվող հատակին նստած՝ հայոցները քեզ որպէս կերակուր է խոստանում, հրեղեն դետերի սարսափելի հոսանքները՝ ըմպելիք, Քեզ լապտերներ է խոստանում կայծակների հրաքորոքք փայլատակումների ցոլացող շանթերը, Թող տարտարոսն ու մնացած այն ամենը, ինչ որ խոստանում է սատանան իրեն սիրողներին եւ կամակատարներին:

23. Ո՛վ մեղավոր, ինչո՞ւ իմ Արարչիս երախտիքները չես հասկանում, որովհետեւ սատանան ամեն ուր մահվանդ է սպասում, որպէսզի մեղքի մեջ մեռնես, եւ Ծա իմ աներեւոյթ զորությամբ կրակի նման միշտ այրում եմ նրան, իսկ իմ հրեշտակներն էլ հարվածում են հրեղեն սրով եւ հեռացնում քեզանից, որպէսզի մահացու կերպով չվնասի քեզ, Չարք զիտի, որ Ծա մարգանս եմ, եւ երկնչում է, որ կարող է մեղավոր մարդը կենդանի մնալով՝ հանկարծակի զղջա ու ողորմություն դառն (Աստուծոց եւ ազատի իրենից, Ուրեմն ինչո՞ւ ես փախում քո քաղցր Քրիստոսիցս, որ (նույնիսկ) հրեշտակներն անդադար տեսնելով չեն հազեցնում իմ քաղցրությունից, Ի՛նչ չար բան եմ կամենում քեզ, որ այդպէս հրաժարվում ես ինձանից, Այն պատճառով, որ մոլորվածիդ եմ փնտրում, որ կորածիդ եմ գտնում, վիրավորվածիդ սփոփում, վնասվածիդ բժշկում, որ ընկղմվածիդ քարձրացնում եմ, որ հոգմից տարուբերվողիդ հանգստացնում եմ, որ խոռվության ալիքներից ծփացողիդ նավահանգի՛ստ եմ բերում:

24. Ո՛վ մեղավոր, մտածի՛ր, թե՛ ի՛նչ եմ կամենում քեզ առնել, եւ սիրի՛ր ինձ, որ սիրեցի քեզ եւ սիրում եմ քեզ եւ սիրելու եմ քեզ, Ծանկանում եմ հիվանդությունիցդ բժշկել քեզ: Ծանկանում եմ մեղքերիդ մեռելությունից հարություն տալ, ցանկանում եմ անփարատելի սղիցդ հանել, ցանկանում եմ դառն տրամությունիցդ մխիթարել, սաստիկ վերքերիցդ բժշկել, չար տառապանքներիցդ զերծ պահել, ցանկանում եմ մեղքերիդ կապանքների շղթաներից արձակել, չարիքներիդ ծառայությունից ազատել, Ո՛վ մեղա-

քեզ. Որոհւիմ զի անձամբ իմով եկեալ զանդուսեցի խոցուածս հոգւոյդ քո տե- սից. Որոհւիմ զի զգարչութիւնս դորա ձեռաւք իմովք լուացից. Որոհւիմ զի զաղտեսութիւն դորա դաստառակաւ իմով սրբեցից. Որոհւիմ զի զենիեալ փթութիւն դորա կտրեցից. Որոհւիմ զի զթարախն ի հոգիդ քո բռնեալ քամե- ցից. Որոհւիմ զի զարտասուս իմ աս- տուածային ի վերայ ազտեղութեան հոգւոյդ աղբիւրաբար հեղից. Որոհւիմ զի զբազմութիւն ամենայն չարեաց դորա ջնջեալ մաքրեցից. եւ յառաջին փառսն հասուցից. միայն զղջացի՞ր ի չարեաց քոց եւ դադարեա՞ւ. ի՞նչստովա- նեա՞ւ գլանցանս քո՞ եւ ասա մեզայ. եւ Ես ջնջեմ զբազմութիւն մեղաց քոց. թէպէտ եւ կարի սաստիկ Ես մեղու- ցեալ:

25. Ո՛վ դասք արդարոց հաւատա- րիմ ծառայք իմ, մի՛ զարմանայք ընդ անոխակալ Փրկիչս ձեր, եթէ՛ զիս ըզ ալքան խանդաղատիս Տէրդ մեր եւ Արարիչդ ի վերայ մեղաւորաց. Արդ՝ մի՞տ դի՞ք, զի ասեմ ձեզ զսէր իմ՝ զոր ունիմ ի վերայ մեղաւորաց. Երամք ինունց դասուց հրեշտակացն՝ որոց թիւք բազմութեան անթուելիք են ի մարդկանէ եւ անգիտելիք, այնքան հրաքուն էութիւնքն եւ լուսապսակ բազմութիւնքն, յորժամ տեսնեն զսաստիկ սուգ իմ՝ զոր սգամ ի վերայ միոյ անդարձ մեղաւորի, ամենեքեանս առ հասարակ մեծաւ դողութեամբ ջա- նան մխիթարել զիս. եւ ո՛չ կարեն սա- կաւ մի՛հանդարտեցուցանել զսուգ իմ. զի վասն այնորիկ զմա՛հ խաչի յանձն առի, զի մի՛ ոք երբէք կորիցէ՛ Այլեւ զունդք ամենայն արդարոցն՝ որք կան առիս յարքայութեանս իմում, զոգան ողբալով առաջի իմ. եւ ո՛չ բաւեն փոքր մի փարատել զտրամութիւնս իմ:

26. Լո՛ւր եւ զայլ ահաւորս որ պատ- մեմ քեզ. Զի մայրս իմ Աստուածածին յորժամ տեսանէ զիս ի յայլքան տա- րակուսանս, ի ծունկս՝ անկակի առաջի իմ. եւ զստինսն բացեալ որով դիցի, ողբալով աղաղակէ՛ եւ զմատուանս տա- տանէ՛ ասելով. Վճռեալ իմ Միածին, մի՞թէ՛ ո՛չ էր բաւական վիշտս այն եւ տրամութիւն՝ զոր կրեցեր յաշխարհի ի հրէիցն եւ ի խաչահանողացն, եւ զեռ եւս արտմի՛ս. Ընդէ՛ր ո՛չ ողորմիս մաւրս քո լալագին, եւ ո՛չ հանդարտիս

վոր, իմացի՛ր, թե՛ Ես՝ քո անհիշաչար Տերս, ինչ եմ մտածում քո մասին. Մտածում եմ, որ անձամբ գամ է հո- գուդ անբուժելի խոցերդ տեսնեմ. Մտածում եմ, որ դրանց զարչություն- ները իմ ձեռքերով լվանամ, աղտեղու- թյունները իմ դաստառակով սրբեմ, նեխած փտածութիւնը կտրեմ. Մտա- ծում եմ, որ քո հոգում բուն դրած թա- րախը քամեմ. Մտածում եմ, որ իմ աս- տվածային արտասուքը հոգուդ աղտե- ղության վրա աղբիւրաբար հեղեմ. Մտածում եմ, որ դրանց չարիքների բազմութիւնը ջնջելով մաքրեմ է առաջին փառքին հասցնեմ, միայն թե՛ զղջա քո [գործած] չարիքներից եւ դա- դարի՛ր [այլեւ գործելուց] ի՞նչստովա- նի՛ր քո հանցանքները եւ ասա մեղա՛ւ, եւ Ես կ՛ջնջեմ քո մեղքերի բազմութիւն- քը, թեպէտեւ խիստ մեղավոր ես:

25. Ո՛վ արդարների դասեր²⁷ եւ իմ հավատարիմ ծառաներ, մի՛ զարմացեք ձեր անոխակալ Փրկիչս վրա, թե՛ ինչ- յո՞ւս ես այսքան թախանձում, Տերդ մեր եւ Արարիչդ, մեղավորներիս հա- մար. Արդ, մտածե՛ք, որովհետեւ ձեզ իմ սերն եմ ցուլց տալիս, որ ունեմ մեղա- վորների հանդեպ. ինչ դաս հրեշտակ- ների խմբերը, որոնք բազմութիւնս թիվն անթվելի ու անիմանալի է մարդկանց կողմից, այնքան հրաքուն էութիւնները եւ լուսապսակ բազմու- թյունները, երբ տեսնում են իմ սաղ- տիկ սուգը, որ սգում եմ մի անդարձ մեղավորի համար, բոլորն առհասա- րակ, մեծ երկյուղով փորձում են մխի- թարել ինձ եւ չեն կարողանում գեթ մի փոքր հանդարտեցնել իմ սուգը, որովհետեւ նրա համար խաչելությամբ մահը հանձն առա, որպեսզի որեւէ մեկը երբեք չկորչի. Այլեւ բոլոր արդարների զնդերը, որոնք ինձ մոտ են, արքայու- թյան մեջ, դողում են իմ առաջ ողբա- լով եւ չեն կարողանում մի փոքր իսկ փարատել իմ տրամութիւնը:

26. Լսի՛ր նաև ուրիշ զարհուրելի բաներ, որ պիտի պատմեմ քեզ. իմ մայրը՝ Աստվածածինը, երբ տեսնում է ինձ այսքան տարակուսանքների մեջ, ծունկի է զալիս իմ առջև եւ, ստիճենե- րը բացելով, որոնցով սնվեցի, ողբալով աղաղակում է, մասները շարժում է ասելով. Վճռեալ իմ Միածին, մի՞թէ՛

27 Դաս - խումբ, շարք, դաս է սովորում հա- յա, երբ առաինանկարգում է տեղի ունենում ըստ խմբերի:

սակաւ մի ի տիրութենէդ, Ո՛ր էր բաւական մաւրս տառապելոյ կսկիծն այն եւ մորմոգնումն, յորժամ տեսի զՄիածինդ իմ ի խաչին, արիւնաներկ մարմնով մահացեալ եւ դեռեւս հրով կիզեմ գսիրաս իմ սուգ ունելովդ: Եւ այսու ամենայնիւ ընաւ ո՛չ գայ ի սիրտ իմ ուրախութիւն, որքան տեսանեմ զանդարձ մեղաւորն արտաքս ելեալ ի դաւթէ, եւ հեռացեալ ի հաւատէ իմմէ, եւ անկեալ ի ձեռս սատանայի վասն զի այնքան կսկծի սիրտ իմ՝ եւ տրամի հոգի իմ ի վերայ միոյ պնդարձ մեղաւորի, որ երկինս երկնաւորաւք, եւ երկիրդ երկրաւորաւք, եւ ծով ամենայն լրիւ իւրով իբրեւ յոչինչ համարին յաչս իմ:

27. Եւ մի՛ գարմանար ընդ այսքան աղէկիզելոյ իմ ի վերայ մեղաւորաց, եանիւր ո՛վ մարդ, զի յորժամ տնկես զբարունակ մի, եւ յեա երրորդ ամի աշխատութեան քո եթէ ո՛չ տացէ պտուղ քեզ՝ վիրաւորիս դու ընդ այն իսկ եթէ չորասցի, սգաս մեծաւ տրամութեամբ, թէ ի գուր աշխատեցայ դերիս ամս, եւ ջանն իմ կորեաւ: Ապա զիս՝ ո՛ր էս ո՛չ տրամեցայ ի վերայ մեղաւորին, որ վասն նորա յերկնից ի յերկիր իջի, ի կուսէ մարմինն առի, Աստուածս մարդ եղէ, եւ Տէրս՝ ծառայ: զամս երեսուն եւ երեք ի յերկրի լըջեցայ: Կենարար վարդապետութեամբս ի յսելիս մեղաւորաց միշտ քարոզեցի, սաստուածային նշանաւքս զբազումս բժշկեցի, ազգի ազգի չարչարանս եւ նախատինս կրեցի: Ի խաչին բարձրացայ: զարիւնս իմ գին ետու, եւ ի գերողէն առեալ փրկեցի: Արդ այս ամենայն չարչարանացս իմց պտուղ՝ փրկութիւն մեղաւորին է, իսկ եթէ մեղաւորն ի մեղս մեռանիցի, պտուղ չարչարանաց իմոց կորնչի եւ Ես ի խոր խոցոտիմ եւ վիրաւորիմ: զի ունայն եղեւ տնաւրէնութիւն իմ վասն նորա իսկ յորժամ մեղաւորն գղջանայ ի մեղաց իւրոց եւ գայ յուղղութիւն, ուրախանամ Ես եւ ցնծամ: յայնժամ ցնեայ ընդիս Հայրն իմ եւ Հոգին Սուրբ: Ուրախանան եւ ամենայն Հրեշտակք իմ: Հրեռնին ամենայն գունդք արդարոց, եւ ցնծացեալ բերնայն մայր իմ Թագուհի: Եւ ի միասին պար առեալ տաւնախմբութիւն մեծ կատարեն յերկինս առա-

հերիք լէր այն վիշտն ու տրամալթյունը, որ կրեցիր աշխարհում հրեաներից ու խաչ հանողներից և դեռեւս տրամումն ես ինչու չես ողորմում քո լալագին մորը և տիրությունիցդ չես հանդարտւում մի փոքր իսկ Բազմական չէ՞ր մորս տառապանքի ու մորմոգնման այն կսկիծը, երբ տեսա իմ Միածինդ խաչի վրա արյունաներկ մարմնով մահացած և դեռեւս սգալովդ հրակե՞զ ես անում իմ սիրտը: Եվ այս ամենի պատճառով իմ սիրտը ընամ չի ուրախանում, ինչքան որ տեսնում եմ անդարձ մեղավորին դուրս եկած գավթից և հեռացած իմ հոտից ու ընկած սատանայի ձեռքը: Բանգի այնքան է կսկծում սիրտս ու տրամում հոգիս մի անդարձ մեղավորի համար, որ երկինքը երկնավորներով և երկիրը երկրավորներով ու ծովն իր ամբողջությամբ իբրեւ ոչինչ է համարվում իմ աչքում:

27. Եվ մի գարմացիր մեղավորների համար իմ այսքան աղէկիզելուս համար: Իմացիր, ո՛վ մարդ, որ երբ անկում ես մի շիվ, և քո աշխատանքից երեք տարի հետո պտուղ չի տալիս քեզ, վիրավորվում ես այդ բանից, բայց եթէ չորանա, մեծ արամությամբ սգում ես, թե՛ իդուր աշխատեցի երեք տարի, և կորով իմ ջանքը իսկ ինչպե՞ս չարտմեմ մեղավորի վրա, ուր նրա համար երկնքից երկիր իջւ, հոլխից մարմին առաւ, Աստվածս մարդ եղաւ և Տէրս՝ ծառա, երեսունեքեք տարի երկրում լըջեցի, կենարար վարդապետությամբս մեղավորների ականջներին միշտ քարոզեցի, սաստուածային նշաններով շատերին բժշկեցի, տեսակտեսակ չարչարաններ ու նախատինքներ կրեցի, խաչը բարձրացաւ, արյունս որպես գին ավեցի և գերողից ազատելով փրկեցի: Արդ, իմ այս բոլոր չարչարաններին պատուք մեղավորի փրկութիւնն է, իսկ եթէ մեղավորն մեղքի մեջ է մեռնում, ապա իմ չարչարանքների պտուղը կորչում է, և Ես խորապես խոցվում ու վիրավորվում եմ, որովհետեւ անխնայաբար իմ տնօրինությունը նրա համար: Իսկ երբ մեղավորը զղջաւ իր մեղքերից և ուղղվի, կուրախանամ Ես ու կցնծամ: Այն ժամանակ կցնծան ինձ հետ իմ Հայրն ու Սուրբ Հոգին: Կուրախանան և իմ բոլոր Հրեշտակները, կհրճվեն արդարեւորի բոլոր գնդերը, և ցնծալով կբերկրի իմ Թագուհի մայրը, ու միասին պար բռնած մեծ տոնախմբություն կկատա-

լի իմ. վասն զի պտուղ չարչարանաց իմոց ոչ կորեալ:

28. Ո՛վ մեղաւոր՝ սիրեա՛ զիս որ սիրեմա՛ս զքեզ: Հրաւիրեա՛ զիս առ քեզ դարձալիս՝ հրեշտակաց եւ հրեշտակապետաց, եւ զցանկալիս արդարոց՝ ո՛չ զարշիմ ի հողեղէն՝ յարկացդ: Էտաղաւամ՝ յաղքատութենէդ: Եթոտեմ զան՝ մարդութիւնդ: Մաքրեա՛ զառաքատ սրտիդ: Զանա՛ բուրբի՛ Հոտ անուշութեան՝ զաղաւթս: պատրաստեմ՝ սեղան սվարսդ: պարգեւեա՛ գինի՛ զողորմութիւնդ: սփռեա՛ պատառակալ՝ զխոստովանութիւնդ: փթթեա՛ վարդ՝ զսէրդ: ա՛րկ բազմակալ՝ զապաշխարութիւնդ: յարեմ՝ զտոսնադի՛ մատանցդ՝ առաջի իմ՝ ի քնարահարութիւն: կոչեմ՝ զսուրբս քեզ ի քարեխաւսութիւն՝ եւ ինձ՝ Հիւրամեծար: քաւական է՝ ճաշդ: առա՛տ է սեղանդ: պայծա՛տ է կոչումդ: Եւ եթէ ախորժեալ, զՀայր իմ՝ ընդիս անեմ՝: Ես եւ Հայր իմ՝ եկեսցուք, եւ աւթեալսս առ քեզ՝ արասցուք: Ջայս՝ ա՛յսպէս արասցես, եւ զիս երախտաւոր առաջի Հայր իմոյ՝ կացուցես: զի խորհուրդ զայստեան իմոյ՝ յաշխարհ ո՛չ ունայն երեւեսցիս՝ այլ՝ ծանիցի՛ մարդկայինն՝ քնութիւն առաւել քան՝ զհրեշտակաց եւ զհրեշտակապետաց: Եւ խրախացեալ Հայր իմ՝ աւրհնեսցէ՝ զքեզ՝ բերանովն իւրով՝ յաւրհնութիւնս՝ որ ո՛չ անցանէ: եւ պատրաստեսցէ՝ քեզ՝ զտեղի ի վեր քան՝ զոնակութիւնս՝ հրեշտակաց: ուր Ես եմ՝ անդ եւ պաշտանեայն իմ՝ եղիցի: եւ կեանքն՝ ձեր ծածկեալ են ինեւ առ Աստուած՝ Ես ի միւսանդամ զայստեան իմոյ՝ զաւրհնեայն ի հաւրէ՛ իմ՝ մէ՛ջ մերձեցուցից՝ առ Հայրն իմ, եւ ասացից. «Ահաւասիկ ես եւ մանկունք իմ՝ զորս ետուր ցիս»:

29. Ո՛վ մեղաւոր՝ ընդէ՛ր ո՛չ երկնչիս՝ յանդ՝ զաւրութիւնս՝ իմմէ՛, որ ո՛չ զաս յուղղութիւն, մինչ՝ սիրով եւ քաղցրութեամբ կոչեմ զքեզ՝ յապաշխարութիւն: Ծանի՛ր զի ի հայեին իմ՝ երկիր ի Հիմանէ՛ դոգայ, եւ լերինք՝ որպէս՝ զմոմ հալին, եւ ծովք՝ իբրեւ՝ զխուռ չորանան, եւ դժոխք՝ յեւս խորագոյն՝ անդունդս ընկզմի: Եւ զիա՛րդ ո՛չ զարհուրիս, զի զաւրութիւն իմ՝ զհողմ՝ զհուր՝ հատանէ՛ կամ թէ՛ որպէ՛ս ո՛չ սոսկաս, զի անճառ քնութիւնք՝ ահեղակեալից՝ հաշեալ տապակին ի հրակիզմանէ՛ փայլատականց ահաւորութեան իմոյ: կամ զիա՛րդ ո՛չ սարսափիս, զի սերովբէք եւ քերովբէք

րեն՝ երկնքում իմ՝ առջեւ, որովհետեւ իմ չարչարանքների պտուղը չկորաւ:

28. Ո՛վ մեղաւոր, սիրի՛ր ինձ, որ սիրում եմ քեզ: Հրաւիրի՛ր ինձ քեզ մոտ՝ հրեշտակների և հրեշտակապետների բաղձալիս, արդարների ցանկալիս: Չեմ զգվում հոգեղեն օթևանիցդ, չեմ ժանձրանում աղքատութիւնիցդ, չեմ անգոհում անմաքրութիւնդ: Մաքրի՛ր սրտիդ՝ առաքատը, փորձի՛ր բուրբի՛ աղոթքի՛ անուշութեան՝ հոտը: վարքդ սեղան սարքիւր: որպես գինի՛ ողորմութիւնդ՝ պարգևի՛ր, որպես սփռոց՝ խոստովանութիւնդ՝ տարածի՛ր, որպէս վարդ՝ սերդ՝ թող փթթի՛, որպէս ճրագ՝ ապաշխարութիւնդ՝ դի՛ր, տոսնաւորս: 28 մատենիդ իմ՝ առաջ՝ լարիք քնարահարութեան համար, կանչի՛ր սրբերին՝ քեզ համար՝ քարեխոսելու և ինձ՝ մեծարելու: Բաւական է՝ ճաշդ, առատ է՝ սեղանդ, պայծառ է՝ կոչումդ: Եվ եթե ցանկանաս, իմ Հորն ինձ՝ հետ կրեմեմ: Ես և Հայրս կգանք: և օթևաններ կպատրաստենք՝ քեզ մոտ: Այս աշպես կանես և ինձ իմ Հոր առջեւ՝ երախտաւոր կկանգնեցնես, որպեսզի՛ ես աշխարհ զայստեան խորհուրդը՝ ունայն չերեւա, այլ՝ հասկացվի, որ մարդկային քնութիւնն առավել է, քան՝ հրեշտակներն ու հրեշտակապետները: Եվ իմ Հայրը ուրախանալով՝ կօրհնի՛ իր անանց օրհնութիւնքս: Եվ քեզ համար՝ աեղ կպատրաստի՛ հրեշտակների քնակատեղից էլ վեր: «Որտեղ Ես եմ, աշտեղ և իմ պաշտոնյաները կլինեն» 29. Եվ ձեր կյանքը Աստծո՛ մոտ լցված կլինի՛ ինձանով: Եվ իմ երկրորդ զայստեան՝ ժամանակ Հորիցս՝ օրհնվածներին՝ մոտեցնելու եմ իրեն ու ասելու եմ: «Ահաւասիկ Ես և իմ մանուկները, որոնց տվեցի՛ր ինձ» 30.

29. Ո՛վ մեղաւոր, ինչպե՛ս չես երկնչում իմ՝ ահեղ զորութիւնից և չես ուղղվում, մինչդեռ՝ սիրով և քաղցրութեամբ կանչում եմ քեզ՝ ապաշխարութեան, իմացի՛ր, որ իմ հայացքից երկիրը Հիմքից դողում է և լեռները ինչպես մոմ է լալվում են, ծովերը հարդի նման չորանում են, դժոխքը հեղցով անդունդների մէջ է ընկզմվում: Եվ ինչպե՛ս չես զարհուրում, քանզի իմ

28 Տաւր աղեղ ունեցող, ինչպիսին էր Դավիթ մարգարէի քնարը:

29 Հմտա. Հովհ. ԺԲ 26;

30 Հմտա. Ես. Ը 18;

ծածկեն զդէմս իւրեանց բողանիւթ թեւաւք յահարկութենէ իմմէ: Եւ զի՝ ա՛րդ ո՛չ դողաս, զի թէ կայր Հնար փախստեան, ո՛չ կարէր կալ երկինք առաջի իմ: Նա՛ եւ ամենայն տարրական անասակք, եւ երկիր լրիւ իւրով, Հանդերձ անդնդային հաստատութեամբն Հեղոյր յայլեւս անհուն խորութիւն յերկիւղէ իմմէ: Եւ կամ ո՛րպէս ո՛չ սասանիս, զի թէ երկինք երկնից ունէր եւս տեղի թաքստեան, ո՛չ Հանդուրժէր կալ ի ներքոյ պատուանդանի ոտից իմոց ի յահէ իմմէ: Եւ կամ զի՛ ա՛րդ ո՛չ պակնուս, զի եթէ դոյր Հնար ծածկութեան, ամենայն բանակք անմահից դիմեալ անկանէին ի նա, եւ թաքնէին յերկիւղալի արփիափայլ ճառագայթից իմոց: Եւ վասն այն ներեմ քեզ, զի մի կորիցես գլաւաւորեալան կորուստն: Եւ ի զդ՝ լուսն եկեալ փրկեացիս ի Հրոյ գահէնին: Եւ դու արեւամարհես զԱրարիչս քո, եւ ո՛չ երկնչիս եւ դողաս ի յահեղ զաւրութենէ իմմէ:

զորութիւնը փոթորիկն ու բոցը դա՛գարեցնում է: Կամ ինչպե՞ս չես ստակում, որովհետեւ ահեղակերպ անճառ բնութիւնները Հայկելով տապակվում են իմ ահեղ կերպարանքից բխող հրակեղ փայլատապակմաների ահափորութիւնից: Ինչպե՞ս չես սարսափում, երբ սերովբեներն ու քերովբեները իրենց դեմքերը բողանում թեւերով ծածկում են իմ ահափորութիւնից: Ինչպե՞ս չես դողում, քանզի եթե փախուստի Հնարափորութիւն լիներ, չէր կարողանա երկինքն իմ առջև կանգնել: Նա, ինչպես բոլոր տարրերը իրենց տեսակներով, երկիրն իս տարողլութիւնամբ անդնդային հաստատութիւնամբ Հանդերձ, իմ երկիւղից թափվում է անհուն խորութեան մեջ: Կամ ինչպե՞ս չես սասանվում, որովհետեւ եթե երկինքները երկինքը թաքնվելու տեղ ունենար, իմ ահից չէր Համարձակվի իմ ուղեների պատվանդանի տակ մնալու: Եվ ինչպե՞ս չես ապշում, որովհետեւ եթե Հնարավոր լիներ ծածկվելու, անմահների բոլոր բանակները շարժվելով կընկնէին այնտեղ և կթաքնվէին իմ երկիւղալի արփիափայլ ճառագայթներից: Եվ նրա Համար եմ ներում քեզ, որպեսզի չկորչես Հայկաւորեալան կորուստով, այլ զղջալով փրկվես գահէնի Հրից, իսկ դու արեւամարհում ես քո Արարչին և չես երկնչում ու դողում իմ ահեղ զորութիւններից:

30. Ո՛վ մեղաւոր՝ մինչդեռ ես քաղցրութեամբ խաւսիմ ընդ քեզ, երկնչի՛ր լինէ՛ն, ողորմեաց քեզ, զի եթէ ի Հրեշտակս իմ ո՛չ խնայեցի, որ ընդդէմ իմ Հպարտացան, այլ ի յերկնից ի յանդուներս իջուցի բարկութեամբ իմով: Եւ առ Նոյի՛ ուր յաճախեցան ի պոռնութիւնս, զայնքան րազմութիւն մարդկան առ հասարակ ջրհեղեղաւն Հեղձուցի ԶՍողոմ եւ Գոմոօր՝ որ արտաքոյ բնութեան զչարիսն գործէին, երկնատեղաց բողովն կիզեալ մաշեցի: Զգորոզն փարաւոն՝ որ խտուցաւ ընդդէմ իմ, բազմութեամբ գաւարաց իւրոց ի ծովն Կարմիր ընկղմեցի: Զկորիսեանքն եւ զաբիրոնեանքն՝ որ զքահանայութիւն իմ բռնութեամբ յափշտակել կամէին, գերկու Հարիւր եւ յիսունսն ի Հրոյ բուրվառացն այրեցի: Եւ զբանակն Աբիրոնի՛ գերկիր պատառեալ յանդուներս ընկղմեցի: Զբերքով, որ ընդդէմ իմ թշնամի դարձաւ, զպարիսպ նորա որպէս զլուր Հեղի: Եւ զբնակիչս

30. Ո՛վ մեղավոր, մինչդեռ ես քաղցրութեամբ խոսում եմ քեզ հետ, երկնչի՛ր ինձանից՝ ողորմիր քեզ, քանզի եթե լխնայեցի իմ Հրեշտակներին, որ իմ դեմ Հպարտացան, այլ իմ բարկութեամբ երկնքից անդուներն իջեցրի, ինչպես նաև Նոյի ժամանակ, որ ընկան պոռնկութեան մեջ, այդքան մարդկանց ջրհեղեղով խեղդեցի: 31. Սողոմն ու Գոմոօրը, որ բնականից գուրս չարիքներ էին գործում, երկնահորդ բոցով վառելով վերացրեցի: 32. Իմ դեմ Հպարտացող գոռոզ փարավոնին իր գործերի բազմութեամբ Կարմիր ծովում խորտակեցի: 33. Կորիսյաններին ու աբիրոնյաններին, որոնք իմ քահանայութիւնը բռնութեամբ հափշտակել էին ցանկանում, երկու Հարիւր Հի-

31 Հմմտ. Մենդ. 2 1-8; Է 1-24;

32 Հմմտ. Մենդ. ԺԹ 1-29;

33 Հմմտ. Մենդ. ԺԳ;

նորա ի սուր սուսերի մաշեցի ձեռամբ ծառային իմոյ Յեսուայի Ջգաւրսն Սենեքարիմայ արքային Ասորեստանեայց որ Հայհոյեաց դանուռն իմ Սուրբ, զհարիւր եւ ութսուն եւ հինգ Հազարսն ի դուռն քաղաքին իմոյ Երուսաղէմի ի յական թաւթափին ի մէջ գիւնդին՝ ետու Հրաման Հրեշտակի իմոյ, զի սատակեաց զնոսա Հրեղէն սրով իսկ արդ՝ ով է որ Հակառակ կամաց իմոց գործէ, եւ ո՛չ չարաչար պատուհասի. նոյն Աստուածն եմ, եթէ ի բազումս ո՛չ խնայեցի, նոյնպէս եւ ի միւր. Եթէ քաղցրութեան ձայն իմոյ ո՛չ լուիցես, եւ զղջաացից ի մեղաց եւ դարձցիս, Հարիւրապատիկ եւս զքեզ առաւել տանջեցոց եմ քան զնոսա ի գեհեան Հրոյն. որպէս ասացի, թէ՛ «Դիւրագոյն լիցի յաւուրն դատաստանի սողոմայեցւոց եւ գոմորացւոց քան քաղաքիս այսմ իկն»:

31. Ապա եթէ ասիցես ընդիս, Տէ՛ր իմ՝ այսուհետեւ եւ ես սարսիմ եւ դողամ մեծաւ երկնայիւ յանդ զաւրուութենէ քումմէ, որպէս եւ ամենայն արարածք. բայց զի՞նչ արարից, քանզի տարակուսիմ ի բազմութենէ մեղաց իմոց, եթէ գիա՞րդ ողորմեսցիս եւ թողուցուս ինձ իսկ արդ՝ ի միւս առ զանուանս իմ, եւ ուրախ լեր. եւ մի՛ տարակուսիր ընդ բազմութիւն մեղաց քոց, Անուն իմ ողորմած է. անուն իմ Երկայնամիտ է. անուն իմ Բազումողորմ է. անուն իմ Անոխակալ է. անուն իմ Անյիշաչար է. անուն իմ Քաղցր է. անուն իմ Ամենաբարի է. անուն իմ Մարդասէր է. Անուն իմ Թփրչկ Հիւանդաց է. անուն իմ Յարութիւն անկեցոց է. անուն իմ Կեանք մահացեցոց է. անուն իմ Լոյս խաւարեցոց է. Անուն իմ Փրկիչ գերեցոց է. անուն իմ Նորոգիչ հնացեցոց է. անուն իմ Փախչ մոլորեցոց է, եւ այլն ի կարգին: Եւ դու ընդէ՛ր տարակուսիս ի բազմութենէ մեղաց քոց:

32. Եւ որովհետեւ խոստացար ինձ, թէ՛ այսուհետեւ եւ ես երկնչիմ ի Քրիստոսէջ իմմէ, եւ տարակուսեք քո վասն շատութեան մեղացդ էր. նմանպէս եւ նա այսուհետեւ յաւելում զսէրն իմ, զգութն իմ եւ զողորմութիւն իմ ի վերայ քո. եւ խրատ տամ քեզ՝ եթէ զինչ

սուն Հոգու բուրվանքերի կրակով այրեցի, իսկ Աբիրոնի բանակը երկիրը պատռելով անդունդներում խորտակեցի³⁴, իմ դեմ թշնամացած Երեւովի պարիսպը ջրի ման թափեցի եւ նրա բնակիչներին սուսերի սրով կոտորեցի իմ ծառա Հեռուի ձեռքով³⁵, Ասորեստանի արքա Սենեքերիմի զորքը, որ Հայհոյեց իմ Սուրբ անունը, Երուսաղեմ քաղաքի դռան առջև, Հարյուր ութսունհինգ Հազար Հոգու, մի ականթարթում, գիշերվա մեջ, Հրամայեցի իմ Հրեշտակին, որ ռպանի նրանց Հրեղեն սրով³⁶, իսկ արդ, ով է, որ իմ կամքին Հակառակ է գործում եւ չարաչար չի պատուհասվում. Նույն Աստվածն եմ, եթէ չառեցին չխնայեցի, նույնպէս եւ մեկիւր Եթէ իմ ձայնի քաղցրութիւնը լին լսում եւ լին զղում մեղքերից ու դարձի գալիս, գեհեանի Հրի մեջ Հարյուրապատիկ առավել քեզ եմ տանջելու, քան նրանց ինչպես ասացի, թէ՛ «Այլիկ հեշտ կլինի դատաստանի օրը սողոմայիների եւ գոմորացիների Համար, քան այս քաղաքի Համար»³⁷:

31. Իսկ եթէ ասես ինձ. «Տէ՛ր իմ, այսուհետեւ ես մեծ երկնայիւ կտարսեմ ու կդողամ Քո անհղ զորութիւնից, ինչպէս եւ բոլոր արարածները, բայց ի՞նչ անեմ, քանզի տարակուսանքի մեջ եմ իմ մեղքերի բազմութիւնից, թե ինչպե՞ս կողորմես եւ թողութիւն կտաս ինձ: Իսկ արդ, մտապահի՛ր իմ անունը, ուրախացիր եւ մի՛ տարակուսիր՝ քո մեղքերի բազմութիւնից. իմ անունը Ողորմած է, իմ անունը Երկայնամիտ է, Բազումողորմ է, Անոխակալ է, Անհիշաչար է, Քաղցր է, Ամենաբարի է, Մարդասէր է, իմ անունը Հիվանդների Թփրչկ է, Ընկածների՝ Հարութիւն է, մեռածներին Կյանք է, խավարյալներին Լոյս է. Անուն իմ գերեզմաններին Փրկող է, Հնացածներին Նորոգող է, մոլորվածներին Փանոց է, եւ միւսներն ըստ կարգի Արդ, դու ինչո՞ւ ես տարակուսում քո մեղքերի բազմութիւնից»:

32. Եվ որովհետեւ ինձ խոստացար,

34 Հմմտ. Թվոց ԺԶ;

35 Հմմտ. Հեռու 21

36 Հմմտ. Բ Մատթ. Ը 19-20;

37 Հմմտ. Մատթ. Ժ 15;

արասցես դու Ո՛վ մեղաւոր՝ միայն զայս արասցես, զի հրաժարեցիս ի հնազանդութենէ չար կամացն սատանայի, եւ հեռացիս ի պիղծ գործոցդ սովորութենէ. եկեալի՛ր ի զղումն որպէս Ղաւմէ՛ք. ասա՛ առ Հայր թո՛ մեղայ, որպէս զանառակ որդին. խոստովանեալ գրադմութիւն մեղաց թոց, որպէս ղմարդարէն Դաւիթ. ապաշխարեալ զանաւրէնութիւնս թո որպէս զՄանասէ. աղաթեա՛ առ Տէր, ասելով՝ Աստուած քաւեա՛ գիս զմեղաւորս, որպէս զմաքսաւորն. արտասուեա՛ զլանցանս թո, որպէս Պիեարոս. ղաղարեաց ի չար գործոց թոց, որպէս զկիրն պոռնիկ. ասա՛ յիշեալ զիս յարքայութեան զու՛մ, որպէս զաւագակն, եւ տես՛ եթէ՛ զինչ արարից ամենազաւր Տէրս թո զքաղմութիւն մեղաց թոց:

33. Ո՛վ մեղաւոր՝ եթէ ի տուր եւ յառ շնչոյդ գեաւթանասնեկին եաւթն եւ մեղուցեալ. եւ թէ անթիւ են չարիք թո քան զաստեղս երկնից. կամ անհամար է անաւրէնութիւն թո քան զալիս ծովու. եւ կամ շատ է քան զաւագս որ ընդ ոլորտս տիեզերաց. եւ թէ յաճախ քան զշիրթս անձրեւաց. կամ թաղում քան զմանրամաղ փոշիս՝ որք տարուրերին ընդ աւդս համատարած. Եւ թէ մեծ եւ ծանր իցէ չարիք թո քան զամենայն լեռինս որ յերեսս երկրի. Եւ թէ անաւրէնութիւնդ թո բարձրացեալ իցէ քան զերկինս, կամ խոնարհեալ դասանիցի քան զանդունդս, եւ կամ լայնացեալ քան զոլորտս նագաց երկրի, կամ տարածեալ անդր քան զշրջանս եթերական ալթոց. Արդ՝ եթէ մեղք թո եւ չարիք ըստ այսմ չափոյս իցէ որ ասացի, ի զղշանալդ թո քան զթարթել աշացդ, եւ քան զտուրեւառութիւն շնչոյդ, քան զարագութիւն նշուլից արեգական, եւ քան զերեւումն կայծական որ ի յաւադ, եւ քան զմաացդ ընթացումն, առաւել՝ եւս թիւրապատիկ քան զարագութիւն սոցա քաւութիւն շնորհեմ ամենայն բազմութեան մեղաց թոց. քանզի ամենակարող Արարիչ եմ՝ եւ ոչ կարաւորմ ժամանակաց ի քաւութիւն մեղաց. Եւ որպէս պղպշակ լըոյ՝ ի յառնելն այնքան խոտազին հողմոյ մինչ

թե՛ այսուհետեւ եւ ես կերկնչեմ իմ Քրիստոսիցդ, իսկ տարակուսանքդ մեղքերիդ շատության պատճառով էր. նմանապես եւ այսուհետեւ կապեալացնեմ սերս, գութս ու ողորմութիւնս եւ կիրառեմ, թե՛ ինչ պիտի անես, որպեսզի հրաժարվես սատանայի չար կամքին հնազանդվելուց եւ հեռանաս պիղծ գործերիդ սովորութիւնից եւ զղջաս ինչպես Ղաւմէք³⁸, Ասա՛ թո Հորդ՝ մեղայ, ինչպես անառակ որդին³⁹, խոստովանիր թո մեղքերի բազմութիւնն, ինչպես Դաւիթ մարգարեն⁴⁰, ապաշխարիր թո անօրենութիւններն, ինչպես Մանասեն⁴¹, աղոթիր Տիրոջն ասելով. «Աստված, ներիր ինձ՝ մեղավորին»⁴², ինչպես մաքսավորն [ասաց], լացիր թո հանցանքները, ինչպես Պիեարոսը⁴³, հրաժարվիր թո չար գործերից, ինչպես պոռնիկ կիրն. Ասա՛ «Կիրն ինձ՝ փոքր բայության մեղք»⁴⁴, ինչպես ավագակն [ասաց] եւ տես, թե՛ Ամենազոր Տերս ինչ կանեմ թո մեղքերի բազմությանը:

33. Ո՛վ մեղավոր, եթե արտաշնչելու եւ ներշնչելու ընթացքում յոթանասունյոթ անգամ ես մեղանչել, կամ թե երկնքի աստղերից էլ անթիվ են թո չարիքները, կամ ծովի ալիքներից անհամար են թո անօրենութիւնները, տիեզերքում եղած ավազից էլ շատ, կամ հաճախակի, քան շիրթն անձրեւի, առավել, քան մանրամաղ փոշիները, որոնք տարուրեւում են օդում տարածված. Եվ եթե մեծ ու ծանր է թո գործած չարիքը թուր լեռներից, կամ թե թո անօրենութիւնները բարձրացել են երկնքներից, խոնարհվել անդունդներից, կամ լայնացած են, քան երկրի ծագերը, տարածված եթերային օդի շրջաններից էլ այն կողմ. Արդ, եթե թո մեղքերն ու չարիքներն այսքան են, որ ասացի, ապա թո զղշալու. ժամանակ ակնթարթից առավել, շնչել-արտաշնչելուց, արեգակի ճառա-

38 Հմմտ. Մտնդ. Դ 23-24;

39 Հմմտ. Ղուկ. ԺԵ 11-32;

40 Հմմտ. Բ Թագ. ԺԲ 13-14;

41 Հմմտ. Բ Մնաց. ԼԳ 1-17;

42 Ղուկ. ԺԸ 13;

43 Հմմտ. Ղուկ. ԻԲ 62;

44 Հմմտ. Ղուկ. ԻԳ 42-43;

ցի գծառու ի յարմատոց խլիցէ, եւ զաշտարակս քակիցէ, որքան կարիցէ զդէմ ունեւ, այսպէս եւ մեղք ամենայն տինգերաց ի զղջնայն իւրեանց, բիւրապատիկ առաւել ոչ կարեն զդէմ ունել իմոյ ամենակարող զարուսթեանս:

Հայթնեւրի արագութիւնից, օդի մեջ երեւացող կայնակի երեւումից ու մտքիդ ընթացքից բոլորապատիկ եւ առավել արագութեամբ քորոյոր մեղքերի բազմութեանը քաղութիւն կշնորհեմ, քանզի ամենակարող Արարիչ եմ եւ մեղքերի քաղութեան համար ժամանակի կարիք չունեմ: Եվ ինչպես ջրի պղպշիկ, խիստ հոգմ բարձրանալու ժամանակ մինչ ծառը արմատախիլ է լինում, աշտարակը քանդվում է, որքան կարող է դիմադրել, այսպես էլ ամբողջ տինգերքի մեղքերը իրենց զղջման պահին բոլորապատիկ առավել եւս չեն կարող կանգնել իմ ամենակարող զորութեան հանդեպ:

34. Մի մեղաւոր՝ իմա՛ զի դու մարդ ես չափաւոր. եւ մեղքդ քո թէպէտ բազում թուիս քեզ, սակայն եւ այն է չափաւոր ըստ նմանութեան քո. այսպէս իմա՛, զի Ես Աստուած եմ անչափ՝ նմանապէս ըստ իմում անչափութեանս եւ ողորմութիւն իմ է անչափ Արդ՝ դու յորժամ զչափաւոր մեղք քո՝ ի ձեռն խոստովանութեան ի մէջ իմ անչափ ծովացեալ ողորմութեանս ձգիցես. այնպէս լիջնանի գիւրաւ, որպէս փոքր մի կայծ առեալ ի մէջ համատարած ծովուն ձգիցես Արդ՝ որպէս ազգի ազգի են ճանապարհք մեղացն. նոյնպէս եւ զանազանք են դեղք ազախարութեանս Քանզի ոմանք խորհով եւ մոխրով արդարացան, ոմանք լալով եւ արտասոււաք զՏէրն հաշտեցուցին. ոմանք միայն պահաւք եւ աղաւթիւք ապրեցան. ոմանք ողորմութեամբ զողորմութիւն գտին յինչեւ Ոմանք մարդասիրութեամբ եւ տկարագունիցն ծառայելով, ոմանք գետնախշտութեամբ, ոմանք խոնարհութեամբ եւ հնազանդութեամբ թողութիւն մեղաց ընկալանս. Եւ դու ի սոցանէ ա՛ռ զմինն, որ Հեշտ թուի քեզ եւ թեթեւ. եւ այնու կարող ես բժշկել զամենայն Հիւանդութիւնս մեղաց քոց: Մի թուով ամաց եւ կամ քաղում ժամանակաց, այլ միայն ուղիղ դարձիւ եւ ճշմարիտ սրտիւ ի չարեացն Հեռացեալ, կարող ես արդարանալ:

35. Վասն որոյ եւ դու փութա՛ զի յառաջ քան զինն քո յաշխարհէ զինչ եւ կարողասցիս՝ առաքեսցես յերկինս: Եթէ աղաւթս հանդերձ արտասոււաք. եթէ տքնութիւն մաքուր. եթէ սաղմոսներգութիւն ապաշխարանաց. եթէ ժուժկալութիւն հանդերձ խոնարհութեամբ. եթէ Հրաժարումս յերկրայնոց

34. Մի մեղավոր, իմացի՛ր, որ դու չափավոր մարդ ես, եւ քո մեղքերը թեպետեւ քեզ չատ են թվում, սակայն նրանք էլ քո նման չափավոր են: Այսպես, իմացի՛ր, որ Ես անչափ Աստված եմ, եւ իմ անչափութեան նման ողորմութիւնս էլ անչափ է: Արդ, երբ դու քո չափավոր մեղքը խոստովանութեան միջոցով իմ անչափ ծովացած ողորմութեան մեջ զգես, այնպես հեշտութեամբ կմարի, ինչպես համատարած ծովի մեջ զգված մի փոքր կայծու: Արդ, ինչպես որ տեսնուտես եւ մեղքի ճանապարհները, նույնպես եւ քաղմագան են ազախարութեան դեղերը: Քանզի ոմանք քուրճով ու մոխրով արդարացան, ոմանք լացով ու արտասուքով Տիրոջը հաշտեցրին, ոմանք միայն պահեցով ու աղոթքով ապրեցին, ոմանք ողորմութեամբ ողորմութիւն գտան ինձանից: Ոմանք մարդասիրութեամբ եւ տկարագուններին ծառայելով, ոմանք գետնախշտութեամբ, ոմանք խոնարհութեամբ ու հնազանդութեամբ մեղքերի թողութիւն ստացան: Եվ դու սրանցից մեկը վերցրու, որը Հեշտ ու թեթեւ կթվա քեզ համար, եւ նրանով կկարողանաս բժշկել քո մեղքերի ամբողջ Հիվանդութիւնը: Մի թե տարիներ թվով կամ երկար ժամանակով, այլ միայն ուղիղ դարձով եւ ճշմարիտ սրտով չարիքներից հեռանալով կկարողանաս արդարանալ:

35. Որի համար եւ դու չտապի՛ր, որդեսդի առաջ, քան աշխարհից ենելը, ինչ-որ կարող ես՝ առաքես երկինք. կամ աղոթքներ՝ արտասուքով հանդերձ, կամ մաքուր տքնութիւն, կամ ապաշխարանական սաղմոսներգութիւն, կամ ժուժկալութիւն՝ խոնարհութեամբ հանդերձ, կամ Հրաժարում եր-

իրացս. եթէ սէր անկեղծաւոր. եթէ փափաքումն Քրիստոսի. եթէ պաշէ կամ ողորմութիւն. եթէ յառաջագոյն ի սոցանէ առաքեսցես, վստահացիր զի ի Հանգիստ ես գալոց եւ վայելելոց. ապա թէ ոչ՝ երկիւղ կայ ի միջի:

36. Զայս ամենայն լսելով եւ իմանալով՝ զինչ կամիք պատրաստել պատասխանի Աստուծոյ. յորժամ զազերս ողորջանաց եւ զգութ անյիշաբարութեան առաջի արկեալ, ամենայնի զինքն դէն՝ պարտական պարտեաց մերոց. ի գութ եւ ի գորով մտեալ՝ դարձեալ փարի զմեաւք աղաչէ, պաղաատէ, խնամարկէ, խանդաղատի, պարգեւս խոստանայ, որպէս Հայր ի վերայ մեր աղէ՝ խարշի. Եւ առաւել քան զչարիսն անցուցանէ զխնամսն, որպէս ի սարսուռացեալ որդիսն է տեսանել. զի ի գիրկս առեալ գոռեն, Համբուրեն, զերեսն ի վերայ դնեն, խանդաղատական ձայնիւ գորովեն, զբարբառն եղանակեն, զծափս Հարկանեն. ամենայնիւ Հնարին զհաշտութիւն մանկանն, զի զլայն եւ զհեկեկալն խափանեսցեն. Թէպէտ եւ նոքա խաղապտեալ զերեսն ալար անդր դարձուցանեն, լեզուազարեն, զերեսն մագլեն. սակայն եւ ոչինչ յայնցանէ ցասուցանեն զծնողսն. այլեւ պարգեւս տան մանկանն զախորժականս իւր, խաղալիկս, անաւթս պատուականս. եթէ բեկանէ՝ չցաւին. եթէ կորուսանէ՝ չտրամին. միայն թէ ի Հաշտութիւն տեսանիցեն զիլեալ զմանուկն. Զայս եւ առաւել քան զսոյն ցուցանեն մեզ գութք աստուածային խնամոցն. գորով եւ զփորձ առեալ Հոգեբազմոյն Դաւթի զսաստիկ սիրոյն Աստուծոյ առ մարդիկ՝ սաէ. «Որպէս զթաւ Հայր ի վերայ որդւոց իւրոց, զթաւ եւ Տէր յերկիւզածս իւր»:

37. Նա՛ եւս առաւել զանչափական եւ զանեզրական սիրոյն իւրոյ զանպատմելի եւ զանիմանալի բարոյսն ինքնապատու արարեալ ի ձեռն Դուկաս աւետարանչին աւանդէ մեզ՝ ասելով. «Ո՛ր ի ձէնջ որդի՝ որ խնդրեսցէ ի Հաւրէ իւրմէ Հաց, մի թէ քառ տացէ նմա. կամ թէ խնդրեսցէ ձուկս, մի՛թէ աւճ տացէ նմա. իսկ եթէ դուք որ չարքդ էք, գիտէք զպարգեւս բարիս ալ որդւոց ձերոց. ո՛րչափ առաւել եւս Հայրն ձեր երկնաւոր տացէ ձեզ զանճառ եւ զանբաւ ուրախութիւնն»:

կրային բաներից, սեր անկեղծափոր, քաղձանք ի Քրիստոս, կամ պաշէ, կամ ողորմութիւն. եթէ քեզանից առաջ սրանցից առաքես, վստահ եղիր, որ դեպի Հանգիստն ես գալու ու վայելելու, իսկ եթէ ոչ՝ երկուղ կայ մեջը:

36. Այս ամենը լսելով ու իմանալով, ի՞նչ պատասխան եք պատրաստում Աստուծուն, երբ թախանձանքների աղերսը եւ անհիշաբարութեան դուրսը իր առաջ դնելով ամեն ինչում իրեն է մեր պարտքերի դիմաց պարտական Համարում: Գթութեան ու գորովանքի մեջ մտնելով դարձյալ փարվում է մեզ, աղաչում է, պաղատում է, խնամարկում է, գուրգուրում է, պարգևներ է խոստանում, ինչպես Հայր մղկտում է մեր վրա. Եվ առավել, քան չարիքներն են, խնամք է ցուցաբերում, ինչպես սարսափահար զավակների մեջ ենք տեսնում: [որոնց ծնողները] գրկներն առած դգովում են, Համբուրում են, երես են տալիս, գուրգուրալից ձայնով փաղաքշում են, մանկանման ձայնում, ծափ են զարկում, ամեն ինչով Հաշտութիւն են փնտրում մանկան Հետ, որպեսզի լացն ու հեկեկանքը խափանեն, թեպէտեւ երեխաները երեսները այս ու այն կողմ են դարձնում, լեզվազարում են, երեսները ճանկոտում են, սակայն եւ այդ ամենից ոչինչ չի դայրացնում ծնողներին, այլեւ մանկանը պարգևում են իր ցանկացածը խաղալիքներ, պատվական անոթներ, եթէ անգամ կոտորվի, ցավ չեն զգում, եթէ կորի՝ չեն տրամի, միայն թէ մանկանը Հանդարտված տեսնեն: Սրանք եւ առավել քան սրանք մեզ ցույց են տալիս աստվածային խնամքի գութը, որի փորձն առնելով Հոգեբազմոյ Դավիթը, [զովերդելով] Աստծո սաստիկ սերը մարդկանց Հանդեպ, առում է. «Ինչպես զթառառ է Հայրը իր որդիների վրա, զթառառ է և Տերը իր երկուղածներին Հանդեպ»⁴⁵:

37. Նա առավել եւս իր սիրո անչափ ու անեզր, անպատմելի ու անհիմանալի դգովանքները ինքնապատում ձեռով, Դուկաս ալետարանչի ձեռքով ստեղծելով, ալմանդում է մեզ՝ ասելով. «Զե՛զանից ո՞վ է այն որդին, որ իր Հորից Հաց է խնդրում, մի՛թէ քար կտանրան, կամ եթէ ձուկ խնդրի, մի՛թէ օձ կտանրան: Իսկ եթէ դուք, որ չար եք, գիտեք բարի պարգևներ տալ ձեր որդիներին, որչափ եւս առավել ձեր երկ-

38. Տեսէ՛ք որպիսի գեղեցիկ են պարգեւը սիրոյ նորա առ իւր արարածս. եթէ ախորժէք եւ դուք՝ լինի՞ք որդիք սիրոյ նորա, որ կայ Հանապազ յողորմեալ եւ ի թողել զգազանացեալ բնութիւնս մարդկային. Արդ՝ միթէ՞ քան զվէժս ապառաժ իցեմք, որ դեղաւք քորքեալ թուլանան, եւ սրով աշին ի պէտս գործոց. Եւ եթէ երկաթ, եւ զայն եւս հուր հալէ. եւ անաթս պիտանացուս ի ճարտարացն գործին. Եւ եթէ գազան, եւ այն ձեռնդնել եղեալ՝ եւ հարկադրեալ պապանձեալ կան ի դրուսն թագաւորաց, առ ի պատրաստ ի ծառայութիւն եւ ի հնազանդութիւն նոցա. Զչարամտութիւն վիշապաց՝ եւ զցասկոտ բարս թիւնաւոր աւժից ի հնազանդութիւն անեն բանք ողորձական թողչի ճարտարի. եւ ընդելական ընտանութեամբ առ միմեանս ճարակեն. Եւ արդ՝ ասուն եւ խաւսուն եւ իմացական բնութիւն մարդկան զի՜նք որդ ո՛ր գէթ նմանի նոցա՝ թողուլ զանգաժութիւնն եւ կեալ. Եւ այն զի պատգամք սաղմոսերգողին կշտամբալ յանդիմանէ, եւ տարեալ մերձ առ աւան եւ քարքս եւ կարիքս կացուցանէ ասելով. Սրտատու՞թիւն նոցա ըստ նմանութեան աւժի, որպէս իժի քարբի, զի խցեալ է զականջս իւր. զի մի՛ լուիցէ նա զձայն թողչի ճարտարի, եւ մի՛ առցէ զգեղ ի դեղատունէ իմաստնոյ.

39. Բայց դու ո՛վ մեղաւոր, նմանեա՛ մարդարէին Դաւթի. որպէս ասէ Գիր. Վի՛թէ որ անկանիցի ո՛ր յառնիցէ, որպէս եւ աստ տեսաք զի կատարեաց մարդարէն. անկաւ ի ձեռն ցանկութեան, եւ յարեալ ի ձեռն ապաշխարութեան. աչաւքն մեղաւ, շնաց եւ սպան. լեզուան քաւեաց, զի խոստովանեցաւ եւ ապրեցաւ խոստովանութիւնն թե՛ թեւացուցանէ զճանրութիւն մեղաց. խոստովանութիւն զդէզս մեղաց հոսէ իբրեւ զփռչի. խոստովանութիւն զբարոյս փշոց մեղաց ալըն իբրեւ զհուր. խոստովանութիւն ուսել ելանէ՛ զանաւթն ժանկակիր իբրեւ զոսկի պայծառագոյն գործէ. եւ որ անդեղջ մնացէ՛ ո՛ր սրբեցցի խոստովանութիւն է՛ որ նովաւ ապաշխարութիւն զաւրանայ. եւ առանց նորա որչափ եւ գործի՛

նազոր Հայրը ձեզ [որպես] բարիքներ կտա անհառ ու անբաժ ուրախութիւնը»⁴⁶.

38. Տեսէ՛ք, թե ինչպես գեղեցիկ են նրա սիրո պարգևները իր ստեղծածներին հանդեպ, եթե ցանկանաք, դուք եւս կլինեք նրա սիրո որդիները, քանզի նա միշտ ամոքում է մեղմում է մարդկային գազանացած բնութիւնը. Արդ, մի՞թե ապառաժներից էլ քարացել ենք, որոնք դեղերով քայքայվելով թուլանում են և սրով տաշվում գործի համար. կամ ինչպես երկաթ, թեև նրան էլ կրակն է հայեցնում և պիտանի անոթներ է դարձնում վարպետների աշխատանքի համար. կամ որպէս դազան, շնայած և նրանք ձեռնասուն լինելով, հարկադրված պապանձված են թագավորների դռների առաջ՝ պատրաստ նրանց ծառայելու և հնազանդվելու. Վիշապների ցարամտութիւնը և թունազոր օձերի ցասկոտ քարջերը հնազանդվում են ճարտար թողչի գայթակղի խոսքերին, և սովորական ընտանութեամբ միմյանց են վարակում: Եվ արդ, մարդկային ասուն և խոսուն ու իմացական բնութիւնը ինչպես չի նմանվում նրանց՝ թողնելով անգրամոթիւնն ու [մաքուր կյանքով] ապրելով. Եվ սաղմոսերգողի պատգամները կշտամբելով հանդիմանում են՝ տանելով օձերի, վիշապների ու կարիճների մոտ և ասելով. «Նրանց սրտամտութիւնը օձին է նման, ինչպես վիշապ օձի, որովհետև փակել է իր ականջները, որպեսզի նա չլսի ձայնը ճարտար օձահմայի ու չընդունի դեղն իմաստուն բժշկից»⁴⁷.

39. Բայց դու, ո՛վ մեղաւոր, նմանվիր Դաւիթ մարդարեին, ինչպես ասում է Սուրբ Գիրքը. Վի՛թե նա, ով ընկնի, չի բարձրանալու»⁴⁸, ինչպես և այստեղ տեսաք՝ մարդարեի կողմից կատարված, ընկալ ցանկության ձեռքով և կանգնեց ապաշխարության ձեռքով, աչքով մեղանչեց, շնացավ ու մեռավ, իսկ լեզվով քաղեց, քանզի խոստովանեց և կենդանացավ. խոստովանութիւնն է թեթևացնում մեղքերի՝ ծանրութիւնը. խոստովանութիւնը մեղքերի դեգերը հոսեցնում է փո-

46 Հմմտ. Դուդ. ԺԼ 11-13;

47 Հմմտ. Սղ. ՄԷ 6-7;

48 Հմմտ. Երեմ. Ը 4;

տկարանայ յաւիտեան, խոստովանութիւն՝ զղջման դուռն, ապաշխարութեան սկիզբն, գլուխ արիութեան առաքինութեան, զէն յաղթողին, մեղաց վաճան, խոստովանութիւն ապաշխարութեան առիթ, ապաշխարելոց պարիսպ, գլորելոց կանգնումն, դրդունցելոց դաւազան, շացելոց ցուպ, խոստովանութիւն ազտեղութեան մեղաց սրբող, անմաքրից մաքրաւ, ի տանջանաց ազատող, գեհնի ահուն փարատող, խոստովանութիւն երկնից բացող, առաջի Տեառն մրժանաւ, ապաշխարողաց հաւաքաւ, մեղաւորաց յապաշխարութիւն հրաւիրող, մոլորելոց կոչող, ի քաղաք երկնաւոր առաջնորդող, խոստովանութիւն՝ խաւարելոց լոյս, որք աչս ունին՝ ճառագայթ, մանկանց դաստիարակ, անյուսից աւերիակ յուտոյ, խոստովանութիւն եկեղեցւոյ զարդ, քահանայից քարոզ, գործողաց պսակ, մանկանց առաքատի զգեստ, եւ հարսանեաց մտին բացաւ, խոստովանութիւն՝ ի դրանց մահու փրկող, աստուածային սեղանոյն հրաւիրող, մարմնոյ Տեառն ջամբցող, պատուական արեանն արուցանող եւ տրտմեցելոց ուրախացուցանող, խոստովանութիւն՝ ապաշխարութեան դուռն, յանցանաց քաւիչ, ընդունողաց զնա մաքրիչ, թագաւորաց պիտանի, աղքատաց ընդունելի, խոստովանութիւն՝ մեծամեծաց եւ անանկաց պատապարան, պոռնկաց քաւարան, աւազակաց պաշտպանարան, խոստովանութիւն՝ բանաւոր մեղուաց հաւաքող, քաղցր գործոց վաստակող, դառնութեան քաղցրացուցանող, եւ ամենայն առաքինութեանց զարգարող, եւ արդ՝ ո՞րպէս կարացից գովել զխոստովանութիւն, զի ո՞ր յանցանք իցէ՞ առանց սորա թէ՛ բիւրապատիկ առաքինութիւնս գործեցին, ոչինչ աւգտին, եթէ պահես, եթէ աղաւթես, եթէ հնչիս, եթէ ողորմութիւն առնես, եթէ զամենայն առաքինութիւնս գործես, չէ՞ հնար քեզ առանց սորա զյանցանս քաւել՝ եւ թողութիւն գտանել:

շու նման, խոստովանութիւնը մեղքերի փշերի խուրճը այրում է ինչպէս կրակ, խոստովանութիւնը որսեղից որ ելնում է՝ մանգակի անոթը ոսկունման պայծառաբույն է դարձնում, իսկ ով որ անգեղ⁴⁹ կմնա՝ չի՛ սրբվի, խոստովանութիւնը է, որ ապաշխարութիւնը գործանում է և առանց նրա որքան էլ որ գործի, կտկարանա հավիտյան, խոստովանութիւնը զղջման դուռն է, ապաշխարութիւն սկիզբը, արիութիւն առաքինութիւն, գլուխը, հաղթողի գեհքը, մեղքերի վաճանք, խոստովանութիւնը ապաշխարութիւն առիթ է, ապաշխարողների պարիսպ, գլորվողների կանգնումը, երեքացողներին՝ գովապան, կուրացածներին՝ ցուպ, խոստովանութիւնը մեղքերի աղտեղութիւն սրբողն է, անմաքուններին՝ մաքրողը, տանջանքներից ազատողը, գեհնի ահը փարատողը, խոստովանութիւնը երկնիքը բացողն է, Տիրոջ առջեւ կանգնեցնողը, ապաշխարողներին հովաքողը, մեղավորներին ապաշխարութիւն հրաւիրողը, մոլորվածներին կանչողը, երկնավոր քաղաք առաջնորդողը, խոստովանութիւնը խաւարյալներին լույս է, ովքեր աչք ունեն՝ ճառագայթ, մանուկների դաստիարակ, անհույսների, հույսի օրինակ, խոստովանութիւնը եկեղեցու զարդն է, քահանաների քարոզը, չարչարվողների պսակը, կույսների առաքատի զգեստը և հարսանիքի մուտքը բացողը, խոստովանութիւնը մահվան դռնից փրկողն է, աստվածային սեղանին հրաւիրողը, Տիրոջ մարմինը առաքողը, պատվական արյամբ արեցնողը և տրամածներին ուրախացնողը, խոստովանութիւնը ապաշխարութիւն դուռն է, հանցանքների քավողը, նրան ընդունողներին՝ մաքրողը, թագավորներին՝ օգտակար, աղքատներին՝ ընդունելի, խոստովանութիւնը մեծատունների և անտունների պատապարանն է, պոռնիկների քավարանը, ավաղակների պաշտպանարանը, խոստովանութիւնը բանական մեղունների հովաքողն է, քաղցր գործերի վաստակողը, դառնութիւնը քաղցրացնողը և բոլոր առաքինութիւնները՝ զարդարողը, ինչպէս կարող եմ գովել խոստովանութիւնը, քանզի որսեղ որ հանցանք կա, առանց

40. Դու ո՛վ մեղաւոր, որչափ կարողութիւն է քո մարտիր ընդդէմ սովորական մեղացն քոց մեծաւ աղաւթիւք եւ կոչեա՛ լքեղ ի բարեխաւսութիւն գոհաս սրբոց հրեշտակաց, եւ զամենայն սուրբս եւ զարդարս, մանաւանդ զսուրբ Աստուածածինն, եւս առաւել զՔրիստոսի սուրբ չարչարանսն. եւ աղաղակեա՛ առ Հայր անդադար՝ զի ողորմեսցի քեզ. եւ ի ձեռն Հոգւոյն Սրբոյ տացէ՛ քեզ կարողութիւն ընդդէմանալ մեղացն եւ եթէ պատահեսցի՛ զի յաղթիցիս որպէս զմարդ տկար, դու ի նոյն դարձեալ կանգնեա՛. եւ որչափ անկանիս, այնչափ արագապէս փութա՛ կանգնիլ. եւ Աստուած այնպէս ընկալցի զքեզ, իբրեւ թէ քնաւ չիցես անկեալ. Զի թէ հանդերձ ինչ ի ցեխս անկանիցի՛ ալտեղանայ. եւ յորժամ աւճառաւք մաքրի՛ ոչ թուի խոտան յաչս զգեցողին. որչափ եւս առաւել հոգին՝ որ անկեալ է ի մեզս՝ եւ յառնէ անդրէն, խոտան ոչ երեւեսցի առաջի Աստուծոյ. զի նա կարի՛ առաւել սիրէ զազգս մարդկան՝ քան այր քո զհանդերձս իւր. Եւ տե՛ս զանչափ սէր նորա՛ որ վասն մեր մարգացաւ, եւ մեռաւ մարմնով անմահն Աստուած. եւ ո՛չ թէ սիրէ միայն՝ այլեւ բառնալ ի վերայ ուսոց իւրոց խնդալով Արդ՝ որ ոք ունիցի ականջս լսելոյ լուիցէ՛, եւ իմանայցէ՛, եւ վայելեսցէ ի բարութեանցն պարգեւաց ի ձեռն խոստովանութեան եւ ապաշխարութեան, որ փառաւք պսակէ՛, եւ ի գահոյս հանգուցանէ ի Քրիստոս Յիսուս ի Տէր մեր Որում ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյն Սրբոյ վայելէ՛ փառք իշխանութիւն եւ պատիւ, այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտեանից, ամէն:

խոստովանության, եթե՛ հազարապատիկ առաքինություններ գործեն, ոչինչ չեն շահի. Եթե՛ պահք պահես, աղոթես, ճգնես, ողորմություն տաս կամ բոլոր առաքինություններն էլ կատարես, [միևնույն է], հնարավոր չէ քեզ առանց սրա հանցանքները քաղել եւ թողություն գտնել:

40. Դու, ո՛վ մեղավոր, ինչքան կարողություն ունես, սաստիկ աղոթքներով մարտնչիր քո սովորական մեղքերի դեմ եւ քեզ բարեխոսության կանչիր սուրբ հրեշտակների դասերին, բոլոր սրբերին ու արդարներիին, մանավանդ սուրբ Աստվածածինն եւ առավելապէս Քրիստոսի՝ սուրբ չարչարանները, եւ անդադար աղաղակիր Հորը, որպէսզի ողորմի քեզ ու Սուրբ Հոգու՝ ձեռքով կարողություն տա դիմակայելու մեղքերին. Եվ եթե՛ պատահի, որ Հաղթվես ինչպես մի տկար մարդ, դու կրկին նույնի մեջ մնա. Եվ ինչքան ընկնես, այնքան արագ կերպով շտապիր կանգնելու, եւ Աստված այնպէս կընդունի քեզ, ինչպես եթե քնով ընկած չլինեիր, քանզի եթե՛ որեւէ զգեստ ցեխի մեջ է ընկնում՝ աղանդաւում է, իսկ եթե օճառով մաքրվում է, հազնոդի աչքին անպետք չի թվում, որչափ առաւել եւս հոգին, որ ընկած է մեղքի մեջ եւ դուրս է գալիս այնտեղից, այն անպետք չի երևում Աստծո առջև, քանզի նա ավելի շատ է սիրում մարդկանց, քան որեւէ մարդ՝ իր հանդերձները. Եվ տես՝ նրա անչափ սերը, որ անմահ Աստված մեզ համար մարդացավ եւ մեռավ մարմնով. Եվ ոչ միայն սիրում է, այլ ցնծալով վերցնում է իր ուսերի վրայ Արդ, ով ականջ ունի լսելու, թո՛ղ լսի ու հասկանա, վայելի խոստովանության ու ապաշխարության միջոցով պարգևների բարություններին, որ փառքով է պսակում եւ գահին է նստեցնում մեր Տէր Հիսուս Քրիստոսի մոտ Որին Հոր եւ Սուրբ Հոգու հետ վայել է փառք, իշխանություն եւ պատիվ, այժմ եւ միշտ եւ հավիտյանս հավիտենից. Ամեն:

Ստաջարանը, Եփրեմ Ասորու
վարդի վերաշարադրանքը
և Հորդորակի քարգմանությունը՝
ՎԱՀՄԱՆ ՍՐԿ. ՉԱԶԱՐԳՄԱՆԻ